

Plán činnosti na rok 2016

Schválený Radou ÚSTR 23. 6. 2016

Č. j. USTR 842/2015

Obsah:

[1. Úvod](#)

[2. Odborná činnost](#)

[3. Vzdělávací činnost](#)

[4. Popularizační činnost](#)

[5. Digitalizační projekty](#)

[6. Plánované investice, ekonomika, provoz](#)

[7. Přílohy](#)

[7.1. Přehled výzkumných projektů a jejich anotace](#)

[7.2. Ediční plán](#)

1. Úvod

Plán činnosti na rok 2016 určuje hlavní směřování Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen Ústav) v roce 2016 a obsahuje přehled všech podstatných činností, kterým se bude Ústav věnovat. Plán bude v polovině roku vyhodnocen a v případě vážných důvodů (nová legislativa, závažná společenská situace apod.) eventuálně revidován.

Ve všem podstatném navazuje tento plán na činnost v roce 2015, která se zaměřila na zavádění významných reformních plánů s cílem proměnit Ústav v instituci odborně respektovanou a veřejnosti dobře srozumitelnou, a především otevřenou.

Za nejvýraznější reformy roku 2015 považujeme nové vnitřní uspořádání činností, nové ustanovení středního managementu na všech odděleních i odborech, zavedení systému projektového řízení do odborné, vzdělávací i popularizační činnosti, zavedení nového standardu kvality pro digitalizaci a v neposlední řadě schválení Koncepce dlouhodobého vědeckého zaměření ÚSTR.

Pro rok 2016 máme dva hlavní cíle:

1. Důsledně využívat nástroje řízení (projektové řízení, standardy kvality v digitalizaci apod.) zavedené v roce 2015 pro soustavné **zvyšování kvality** ve všech oblastech činnosti Ústavu.

2. Druhý hlavní cíl je podmíněn úspěšným naplňováním cíle prvního. V roce 2016 chceme dále rozvíjet způsoby, jak má Ústav **vstupovat do veřejného prostoru**, k čemuž můžeme ve větší míře přistoupit proto, že velkou část vnitřních reforem máme za sebou, a také proto, že Ústav postupně buduje kvalitní výstupy, které mohou před odbornou i širokou veřejností plně obstát. Nejde přitom jen o větší viditelnost Ústavu, ale mnohem spíše o změnu jeho role ve veřejném prostoru. Jak se píše v Koncepci dlouhodobého vědeckého zaměření, posláním Ústavu je přispívat ke kritickému a otevřenému dialogu o našich moderních dějinách a tím podporovat rozvoj demokracie v České republice. Proto se chceme zaměřit na výstupy, které jsou pevně zakotveny v odborné činnosti Ústavu a které budou inspirativně propojeny s některým z důležitých témat řešených současnou českou společností.

Ke struktuře plánu činnosti na rok 2016

Při sestavování plánu činnosti Ústavu na rok 2016 jsme se rozhodli udělat dvě výrazné změny.

1. Ve snaze učinit Ústav srozumitelnější pro veřejnost jsme tento plán rozdělili podle hlavních činností, kterým se tato instituce věnuje a které od ní lze přirozeně očekávat. Pro prezentaci našeho plánu pro rok 2016 jsme tak důsledně přijali logiku pohledu člověka zvenjšku, nikoli odvozenou od organizační struktury Ústavu, tedy logiku pohledu zevnitř instituce. Stejně druhy činností zároveň v Ústavu sledujeme při pravidelném vyhodnocování své práce, které pro většinu oblastí, především odborných, probíhá čtvrtletně. Čtvrtletní zprávy o činnosti jsou pak ve stejné struktuře zveřejňovány na webu. Od roku 2016 bude proto snadněji než dříve možné sledovat plnění plánu díky velmi jednoduchému srovnání plánu a zpráv o činnosti. Za hlavní oblasti působení Ústavu považujeme: Odbornou činnost – Vzdělávací činnost – Popularizační činnost – Digitalizační projekty – Plánované investice, ekonomiku a provoz.

2. V činnosti Ústavu nyní mnohem pečlivěji vybíráme plánované programové priority. Naším cílem je využívat přidělené prostředky co nejefektivnějším způsobem. V rámci naplňování výše uvedeného cíle vstupovat do veřejného prostoru s tématy podněcujícími dialog je třeba se každý rok v tomto směru zaměřit na několik málo, zato významných akcí. V příštím roce plánujeme dvě takové akce: na jaře to bude výstava o kolektivizaci s pracovním názvem „Perzekuce selského stavu“ a na podzim pak mezinárodní konference „Jáchymov ve 20. století – místo paměti českých dějin“.

2. Odborná činnost

Do roku 2016 vstupuje Ústav již s platnou Konceptí dlouhodobého vědeckého zaměření, která určuje výzkumné priority, což postupně povede k jasnějšímu profilování Ústavu ve vědecké oblasti.

Zvyšování kvality

Jak bylo zmíněno v úvodu, jedním z hlavních cílů Ústavu pro rok 2016 bude zvyšování kvality, což přirozeně úzce souvisí se zvyšováním odborné úrovně. Za klíčové proto považujeme následující opatření:

- 1) důsledné uplatňování systému projektového řízení a v jeho rámci zejména čtvrtletního hodnocení zaměstnanců;
- 2) personální rozvoj – už v roce 2015 vzrostl počet odborných pracovníků o 9, v roce 2016 plánujeme růst o 3 až 5 dalších. V této oblasti se snažíme získat kolegy zkušené, rovněž však nabízíme příležitost mladým badatelům tak, aby byl tým Ústavu co nejvíce posílen;
- 3) zintenzivnění debaty na odborná témata specifikovaná v Koncepti dlouhodobého vědeckého zaměření, k čemuž slouží interní vědecký seminář, ale také podpora účasti na konferencích u nás i v zahraničí a silná podpora badatelských pobytů v archivech u nás i v zahraničí.

Spolupráce s partnery v ČR i zahraničí

Rozsáhlá spolupráce s partnery v ČR je rovněž jednou z cest, jak zvyšovat kvalitu odborných výstupů Ústavu. Mezi domácími institucemi budeme dále rozvíjet vztahy navázané v roce 2015 konkrétnější spoluprací v podobě společných seminářů a projektů. Bude se to týkat ústavů Akademie věd ČR (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Masarykův ústav a archiv AV ČR, Ústav pro českou literaturu AV ČR), ale také univerzit, zejména Univerzity Karlovy, Technické univerzity v Liberci, Univerzity Palackého v Olomouci, Západočeské univerzity v Plzni a Ostravské univerzity. Důležitým partnerem pro nás zůstává i do budoucna Národní muzeum, Národní archiv a celá řada dalších domácích paměťových i vědeckých institucí.

Mezinárodní spolupráce patří ke standardním prvkům moderní vědecké práce. V tomto smyslu bude přítomna téměř v každém projektu, ať už v podobě badatelského pobytu v zahraničí nebo účasti na zahraniční konferenci. Z hlediska větších mezinárodních projektů lze uvést, že v mezinárodní spolupráci budou hrát důležitou roli vazby na partnerské instituce ve střední Evropě – ÚPN (Slovensko), BStU (Německo), IPN (Polsko), NEB (Maďarsko), ale také ve východní Evropě – zejména SBU (Ukrajina). Stejně jako v roce 2015 se i v roce 2016 uskuteční mezinárodní pracovní/vědecké semináře ve spolupráci s některou z těchto partnerských institucí (IPN, BStU nebo NEB). Budeme rozvíjet spolupráci s partnery navázanou v roce 2015 v rámci přípravy projektu pro program Horizont 2020. Nadále budeme pokračovat v kontaktech a výměně s United States Holocaust Memorial Museum.

Budeme rovněž usilovat o získání externích finančních prostředků na podporu výzkumné činnosti – v roce 2016 podáme žádosti o podporu projektů ke GAČR a dále v návaznosti na vyhlášení vhodných výzev, např. u OP VVV nebo Horizontu 2020 či dalších vhodných dotačních programů. Strategie bude zaměřena na projekty umožňující získat prostředky na rozšíření personální kapacity Ústavu.

Agenda zákona č. 262/2011 Sb.

V rámci odborné činnosti bude i nadále vyřizována agenda dle zákona o účastnících odboje a odporu proti komunismu. Samostatné oddělení zpracovává standardně stanoviska pro Ministerstvo obrany ČR a vyřizuje žádosti Etické komise pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu. Zároveň vypomáhá na základě součinnostní dohody se zpracováním stanovisek pro ABS tak, aby byla rychlost vyřizování všech žádostí maximální.

Pamětnický digitální archiv „Paměť národa“

Během roku 2016 projde portál „Paměť národa“ výraznou proměnou, jejímž cílem je zpřehlednit vyhledávání v našem archivu, a především pak zpřístupnit stále obsáhlejší archiv videozáznamů, jehož publikum dosud naráželo na původní parametry. Dokumentační projekty, jejichž výstupy se objeví na portálu „Paměť národa“, se zaměří na výpovědi příslušníků národnostních menšin žijících v České republice (ve spolupráci s Centrem

integrace cizinců ČR), ve spolupráci s Asociací soukromého zemědělství ČR chceme dokumentovat svědectví z období kolektivizace. Navazujeme tak na další aktivity Ústavu v této oblasti (výstava atd.)

Knihovna Jána Langoše (KJL)

Knihovna prošla v roce 2015 významnými úpravami interiéru, které umožní nové využití tohoto prostoru. V první řadě se jedná o otevření knihovny veřejnosti, co se výpůjčních služeb týče. V roce 2016 bychom uživatelům rádi nabídli i kulturní akce, které se budou v knihovně konat. Díky jiné dispozici, kterou knihovna po úpravách získala, chce KJL v budoucnu naplnit i jeden ze svých významných cílů a vybudovat reprezentativní fond literatury k didaktice dějepisu, který knihovna vytváří ve spolupráci s oddělením vzdělávání.

Přehled plánovaných výstupů

Publikační výstupy pracovníků ÚSTR v roce 2016		
Název projektu	Autoři	Druh výstupu
Bezpečnostní trojky a pětky	Urban, Jiří	Rukopis monografie „Bezpečnostní trojky a pětky: kapitola z kabinetní justice“
Čechoslováci v Gulagu	Černoušek, Štěpán; Dvořák, Jan; Hradílek, Adam	Sborník „Česká operace“ vydaný ve spolupráci s SBU
Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu	Pažout, Jaroslav	Rukopis kolektivní monografie Tomáš Bursík – Jaroslav Pažout a kol. „Proměny trestněprávní perzekuce v letech 1948-1989 v případových studiích“

Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	Cholínský, Jan	Rukopis studie pro PaD nebo jiné periodikum, rozhovory: a) s exulantkou a politickou vězeňkyní Bedřiškou Hoffmanovou b) s disidentkou a spisovatelkou Evou Štolbovou
Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	Cholínský, Jan	Rukopis druhé části populárně naučné studie „Bořitelé nenormalizace – Karel Kryl“ (volně navazující na „Bořitelé nenormalizace – Ivan Martin Jirous“ z roku 2014)
Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	Cholínský, Jan	Rukopis studie „Antologie české exilové politické publicistiky opoziční vůči RSC z let 1948-1956“
Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	Cholínský, Jan	Rukopis studie „Antologie české exilové politické publicistiky opoziční vůči RSC z let 1957-1968“
Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	Cholínský, Jan	Rukopis studie „Dialogy s exulanty. Komentovaný výběr z dopisů a přepisů rozhovorů z let 1997–2015“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk	Rukopis odborného článku reflektujícího zkušenosti ze seminářů Historické dílny
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Hoření, Karina; Ripka, Vojtěch; Pinkas, Jaroslav	Rukopis studie „Současná praxe výuky dějepisu“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Najbert, Jaroslav	Rukopis článku o výuce konfliktních vzpomínkových témat (železná opona) „Liberec – česko-slovenský seminář“

Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Pýcha, Čeněk	Rukopis odborného článku reflektujícího zkušenosti ze seminářů Historické dílny „Stopy paměti v českých městech“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Činátl, Kamil; Najbert, Jaroslav; Mervart Jan	Rukopis „Antologie normalizace“
Dějiny státobezpečnostních složek 1945–1953	Bárta, Milan; Kalous, Jan; Svoboda, Libor	Rukopis „10 kapitol z budoucí monografie“
Dějiny státobezpečnostních složek 1945–1953	Kalous, Jan	Edice monografie „Aktivity čs. zpravodajských služeb v Rakousku“
Dějiny státobezpečnostních složek 1945–1953	Kalous, Jan	Rukopis studie do PaD
Dějiny státobezpečnostních složek 1945–1953	Kalous, Jan	Rukopis příspěvku z konference policejních historiků
Dokumentace událostí moderních českých dějiny (1939–1989) z perspektivy jednotlivých aktérů	Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daniček, Jakub)	Rukopis rozhovoru/studie do PaD k tématu protikomunistický odpor a odboj
Dokumentace událostí moderních českých dějiny (1939–1989) z perspektivy jednotlivých aktérů	Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daniček, Jakub)	Rukopis rozhovoru/studie do PaD k tématu protikomunistický odpor a odboj
Film a dějiny totalitních režimů	Kopal, Petr	Rukopis publikace „Film a dějiny 5: Perestrojka/přestavba“
Film a dějiny totalitních režimů	Kopal, Petr	Rukopis publikace „Film Král Šumavy (1959): komunistický thriller“
Mimoprojektová činnost	Bárta, Milan	Rukopis studie do PaD
Mimoprojektová činnost	Vilímek, Tomáš	Rukopis odborného článku pro SI, věnujícího se specifické proměně československé společnosti v letech 1969–1971
Mimoprojektová činnost	Vilímek, Tomáš	Rukopis odborného článku o zpravodajských informacích FMV v letech 1969–1983 a vývoji analytické činnosti StB (in: SI, popřípadě Sborník

		Archivu bezpečnostních složek)
Mimoprojektová činnost	Zumr, Jan	Rukopis studie s pracovním názvem „Terorismus SS v Dolních Rakousích 1933–1934“
Mimoprojektová činnost	Zumr, Jan	Rukopis studie s pracovním názvem „Soud s příslušníky 9. SS-Standarte v roce 1937 a jeho dopad na situaci SS v Rakousku“
Mimoprojektová činnost	Bílý, Matěj	Rukopis článku o dopadu krize východního bloku v roce 1956 na organizaci Varšavské smlouvy
Mimoprojektová činnost	Bílý, Matěj	Rukopis monografie „Varšavská smlouva 1969–1985. Vrchol a cesta k zániku“
Mimoprojektová činnost	Tichý, Martin	Dokončení rukopisu s pracovním názvem „Anna Kvašová“
Mimoprojektová činnost	Zumr, Jan	Dokončení rukopisu disertační práce „Analýza činnosti Allgemeine-SS v Dolních Rakousích 1932–1945“
Mimoprojektová činnost	Rokoský, Jaroslav	Rukopis studie z konference „Perzekuce poslanců Ústavodárného Národního shromáždění republiky Československé“
Mimoprojektová činnost	Rokoský, Jaroslav	Rukopis studie z konference „Jáchymov ve 20. století – místo paměti českých dějin“
Mimoprojektová činnost	Machala, Jan	Rukopis příspěvku pro sborník ÚSTR z konference Rok 1945
Mimoprojektová činnost	Kokoška, Stanislav	Rukopis příspěvku do sborníku z konference ÚSTR „Nacistická okupační politika v roce 1945“
Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava	Zumr, Jan	Rukopis studie s pracovním názvem „SS-Oberführer Emanuel Sladek“

Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava	Zumr, Jan	Rukopis studie s pracovním názvem „SS-Brigadeführer Walter Opländer“
Obrana národa. Edice dokumentů	Kokoška, Stanislav	Rukopis studie pro PaD, zabývající se dějinami ilegální organizace Obrana národa
Od eutanazie k vyhlazování Židů	Zeman, Pavel	Rukopis studie pro PaD „Čeští Němci a jejich podíl na masových zločinech třetí říše. Soudní procesy v SRN s dozorcí Akce Reinhard“
Od eutanazie k vyhlazování Židů	Zeman, Pavel	Rukopis studie „Okupovaná Evropa 1945. Typologická a strukturální analýza“ do kolektivní monografie z konference „1945. Konec války a obnova Československa“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Jindra, Martin	Rukopis monografie o zahynulých duchovních Církve československé husitské v době nacistické okupace
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Jindra, Martin	Rukopis studie do kolektivní monografie „Duchovní zahynulí v Dachau“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Rukopis studie do kolektivní monografie „Duchovní zahynulí v Dachau“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Doležalová, Markéta	Rukopis studie „Kde se vzala všechna ta mládež?“ do kolektivní monografie „Velehrad vás volá!“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Doležalová, Markéta	Rukopis příspěvku do kolektivní monografie na téma „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Jindra, Martin	Rukopis studie do kolektivní monografie „Ve stínu šibenice“

Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Rukopis studie do kolektivní monografie „Velehrad vás volá!“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Doležalová, Markéta	Rukopis studie „Věra Hložková – žena agentka StB“ do publikace „Člověk v soukolí StB“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Rukopis studie „Pater Adolf Unger – agent gestapa a StB“ do publikace „Člověk v soukolí StB“
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Jindra, Martin	Rukopis příspěvku do kolektivní monografie „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Rukopis příspěvku do kolektivní monografie „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava
Opus Bonum	Placák, Petr	Rukopis studie pro PaD
Organizační vývoj civilní okupační správy v Protektorátu Čechy a Morava	Machala, Jan	Rukopis studie „Organizační vývoj civilní okupační správy v Protektorátu Čechy a Morava“
Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu (1948–1953)	Jindra, Martin	Rukopis studie do PaD
Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu (1948–1953)	Mallota, Petr	Rukopis studie do PaD
Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu (1948–1953)	Mallota, Petr	Rukopis studie do PaD

Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu (1948–1953)	Mallota, Petr	Rukopis odborného článku do recenzovaného časopisu
Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1942)	Machala, Jan	Edice dokumentů, publikace
Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1942)	Machala, Jan	Rukopis příspěvku pro sborník z konference „Židé a Morava“
Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava	Kreisinger, Pavel	Rukopis odborné studie „F. Carmann“ společně s J. Machalou a J. Zumrem
Převzetí, upevnění a proměny panství KSČ v českých zemích (1945–1956), regionální komparace	Lóži, Marian	Rukopis odborného článku v recenzovaném časopise
StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969–1989	Vilímek, Tomáš	Rukopis syntézy o spolupráci mezi StB a Stasi v letech 1969–1989
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Rukopis studie do recenzovaného časopisu
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek František	Rukopis studie do PaD
Underground v regionech	Valenta, Martin	Rukopis monografie „Rozpad skupiny The Plastic People of the Universe v letech 1987–1988“
Útěk z Leopoldova	Rokoský, Jaroslav	Rukopis monografie

Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)	Blažek, Petr	Rukopis studie v knize Jiřího Sozanského „Rok Zlomu. Symposium“, Praha 2016
Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)	Blažek, Petr	Rukopis studie a edice dokumentů o Vasylu Makuchovi do PaD č. 1/2016 (společně s Ritou Kindlerovou)
Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)	Blažek, Petr	Rukopis studie do PaD o případu sebeupálení Sandora Bauera v Budapešti

Konference a semináře plánované ÚSTR na rok 2016			
Název	Druh výstupu	Garant	Termín/místo
Jáchymov ve 20. století – místo paměti českých dějin	Mezinárodní konference	O. Matějka, L. Svoboda	říjen 2016
		K. Kožichová	Jáchymov
Československo v letech 1968–1971	Konference	L. Svoboda	květen 2016
		K. Kožichová	České Budějovice
Židé v Čechách a na Moravě v období normalizace	Kolokvium	O. Matějka	červen 2016
		K. Kožichová	Praha
Jazzová sekce	Kolokvium	O. Matějka	září 2016
		K. Kožichová	Praha
Česko-slovenské vztahy	Konference	J. Pažout	srpen 2016
		K. Kožichová	Liberec

Filmová propaganda	Kolokvium	P. Kopal	2016
		K. Kožichová	Praha
The pedagogy of contested history	Mezinárodní seminář	K. Hoření, V. Ripka	2016
		K. Kožichová	Praha
Security Services, and Government Archives in International Perspective: Perceptions of Society at the Top in East Central Europe, 1945–1981	Konference	M. Blaive	2016
		K. Kožichová	Praha

Vystoupení pracovníků ÚSTR na konferencích a seminářích (pozn. nejedná se o úplný výčet, řada vystoupení budou naplánována až v průběhu roku)		
Projekt	Autoři	Název
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Hoření, Karina	Konference pořádaná University of Utrecht, druhá část konferenční série, příspěvek „Teaching about Perpetrators – The Ethics“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Najbert, Jaroslav	Konference pořádaná Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung, Braunschweig, prezentace metodiky a realizace konceptu „inquiry based learning“ v praxi
Dějiny státobezpečnostních složek (1945–1953)	Bárta, Milan	Konference „Jáchymov – místo paměti českých dějin“
Dějiny Státobezpečnostních složek v letech 1945–1953	Kalous, Jan	Konference policejních historiků, Bratislava
Dějiny Státobezpečnostních složek v letech 1945–1953	Kalous, Jan	Konference „Československo v letech 1968–1971“, České Budějovice

Film a dějiny totalitních režimů	Kopal, Petr	Konference o filmové propagandě (v jejím rámci diskuse na téma „Propaganda dnes?“) – autorský podíl
Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua	Urban, Jiří	Konference zaměřená na každodenní rozměr života v komunistických režimech, Polsko, Lublin, listopad 2016
Kurýři a převaděči	Tichý, Martin	Konference „Československo v letech 1968-1971“, České Budějovice
Kurýři a převaděči, Dějiny StB 1945–1953	Svoboda, Libor	Konference „Československo v letech 1968–1971“, České Budějovice
Mimoprojektová činnost	Blažek, Petr	Seminář ÚSTR „Lennonova zeď v Praze jako místo protirežimních demonstrací“, prosinec 2016
Mimoprojektová činnost	Blažek, Petr	Prezentace knihy „Ponad Granicami“ a „Akce Sever“ (nejlépe 13. prosinec – výročí výjimečného stavu 1981 v Polsku)
Od eutanazie k vyhlazování Židů	Zeman, Pavel	Mezinárodní konference „Arbeitskreis zur Erforschung der nationalsozialistischen ‚Euthanasie‘ und Zwangssterilisation“, Německo/Rakousko/Polsko
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Doležalová, Markéta	Konference „Československo v letech 1968–1971“, České Budějovice
Přehled a slovník představitelů státní a okupační správy v Protektorátu, 1939–1945	Machala, Jan	Konference ÚSTR
Přehled a slovník představitelů státní a okupační správy v Protektorátu, 1939–1945	Machala, Jan	Konference Kroměříž
Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku	Blažek, Petr	Konference „Československo v letech 1968-1971“, České Budějovice, Případy následovníků Jana Palacha v Československu – celkový přehled

Dokumentace		
Projekt	Autoři	Název
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Natáčení rozhovorů s pamětníky z hnutí underground
Vybrané kapitoly z čs. moderních dějin pohledem pamětníků	Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daníček, Jakub)	10 rozhovorů s účastníky odboje a odporu proti komunismu
Vybrané kapitoly z čs. moderních dějin pohledem pamětníků	Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daníček, Jakub)	Natáčení rozhovorů se zahraničními podporovateli odboje a disentu – ve spolupráci s Českými centry v zahraničí (Polsko, Německo, Francie, Izrael, USA)
Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ	Anev, Petr; Bílý, Matěj	Finální úprava neúplných hesel dodaných externími autory. Shromažďování chybějících fotografií funkcionářů

3. Vzdělávací činnost

Vzdělávací činnost se v současné koncepci Ústavu těší velké pozornosti, což se projevilo i tím, že byla v roce 2015 personálně posílena (z 3,5 úvazku na 6,5 úvazku) a má podobu vlastního oddělení. V roce 2016 plánujeme v tomto intenzivním rozvoji vzdělávací činnosti pokračovat. Podobný personální nárůst však nelze v roce 2016 očekávat.

Rozvoj vzdělávání, za něj nese hlavní odpovědnost především Oddělení vzdělávání, se nadále zaměří na dvě hlavní linie:

1. Tvorba kvalitních vzdělávacích materiálů pro přímé využití ve výuce na školách. Velký důraz přitom bude kladen na rozvoj spolupráce se školami. Bude přijat nový pracovník pro organizaci a udržování kontaktů se školami. Zároveň se bude dále rozvíjet síť spolupracujících učitelů na placené i neformální bázi.

2. Rozvoj odborné didaktické kompetence, kdy se vzdělávací praxe propojuje s vědeckými výstupy na konferencích a ve vědeckých publikacích. Je silnou stránkou Oddělení vzdělávání, že v sobě obě tyto roviny, tedy praxi i odbornou reflexi, velmi přirozeně spojuje. V kontextu všech činností Ústavu lze za přednost Oddělení vzdělávání považovat i schopnost prosadit se na prestižních mezinárodních odborných fórech. Tento směr by měl být nadále rozvíjen i účastí na zahraničních konferencích v roce 2016.

Kombinace obou uvedených linií, tedy úzké provázání vzdělávací praxe a její vědecké reflexe, činí z Ústavu ojedinělé pracoviště v kontextu celé ČR.

Přehled plánovaných výstupů

Vzdělávací semináře pořádané ÚSTR		
Projekt	Vystupující	Název
Dějepis pro 21. století – provoz	Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk	Stopy paměti ve městech; seminář pro veřejnost mapující možnosti „public history“ a navazující na formát rozpracovaný v rámci série „Stopy paměti“
Dějepis pro 21. století – provoz	Pinkas, Jaroslav; Činátl, Kamil; Hannemann, Tereza; Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk; Ripka, Vojtěch	Základní seminář pro učitele – 5 seminářů
Dějepis pro 21. století – provoz	Pinkas, Jaroslav; Činátl, Kamil; Hannemann, Tereza; Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk; Ripka, Vojtěch	Dvoudenní letní škola
Dějepis pro 21. století – provoz	Pinkas, Jaroslav; Činátl, Kamil; Hannemann, Tereza; Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk; Ripka, Vojtěch	Tradiční „velké“ celodenní semináře pro učitele s množstvím workshopů a dalších aktivit – nejméně 4 semináře
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Pýcha, Čeněk	Divadlo a minulost; Spolupráce s divadelní platformou na přípravě semináře
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Pinkas, Jaroslav; Selmbacherová, Tereza	Série diseminačních seminářů o využití počítačových simulací – nejméně 4 semináře

Vzdělávací materiály		
Projekt	Autoři	Název
Dějepis pro 21. století – provoz	Pinkas, Jaroslav; Pýcha, Čeněk	Rozvoj webu dejepis21.cz; didaktika: náměty, rozvoj databáze normalizace: texty, karikatury, fotografie, skeny
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Činátl, Kamil; Pýcha, Čeněk	Dějepisné sešity I (Příběhy silných osobností, badatelský přístup – Toufar)
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Najbert, Jaroslav	Metodické náměty z projektových aktivit pro web D21
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Pinkas, Jaroslav; Činátl, Kamil; Hannemann, Tereza; Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk; Ripka, Vojtěch	Elektronická aplikace pro práci s prameny v terénu – prototyp; vývoj aplikace pro tvořivou práci s prameny v terénu je zaměřen na zhodnocení práce v Historických dílnách v Ústavem řešeném projektu „Historie a média / Média a historie“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Ripka, Vojtěch; Pinkas, Jaroslav; Hoření, Karina	„Třetí odboj v didaktické perspektivě“, vzdělávací materiály pro vznikající publikaci

4. Popularizační činnost

Popularizace patří v souladu se zákonem o Ústavu k důležitým úkolům. V roce 2016 se zaměříme na hledání nových formátů naznačených v úvodu, tedy na propojování aktuálních společenských témat s těmi, pro něž má Ústav odbornou způsobilost. Důležité přitom je dodržování principu „dialogičnosti“ v tom smyslu, že Ústav ve veřejném prostoru především svou odborností podporuje, podněcuje a případně moderuje diskusi, nikoli že minulost autoritativně vykládá.

Přehled plánovaných výstupů

Mediální výstupy		
Projekt	Autoři	Název
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Činátl, Kamil	Popularizační článek k problematice didaktiky a „public history“, komiks ve výuce dějepisu
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Popularizační článek
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Popularizační článek

Vystoupení pracovníků ÚSTR na přednáškách, seminářích apod.		
Projekt	Autoři	Název
Čechoslováci v Gulagu	Černoušek, Štěpán	Seminář se zahraničními partnery
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Pinkas, Jaroslav; Činátl, Kamil; Hannemann, Tereza; Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk; Ripka, Vojtěch	Filmový večer pro veřejnost, na půdorysu filmového večera 2015

Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Hoření, Karina; Pýcha, Čeněk	Stopy paměti ve městech; seminář pro veřejnost mapující možnosti „public history“ a navazující na formát rozpracovaný v rámci série „Stopy paměti“
Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	Najbert, Jaroslav	Kavárna paměti v Poličce
Dokumentace popravených z politických důvodů	Mallota, Petr	Čtvrteční seminář – „Neznámé příběhy popravených z politických důvodů“
Mimoprojektová činnost	Machala, Jan; Kopal, Petr	Čtvrteční seminář – „Nucené vysídlení Němců ve filmu“
Mimoprojektová činnost	Blažek, Petr	Čtvrteční seminář – výzkum o LSD v ČSSR (beseda s režisérem Pavlem Křemenem)
Mimoprojektová činnost	Blažek, Petr	Čtvrteční seminář o filmu Rino (beseda s režisérem Jakubem Wagnerem a publicistou Vladimírem Ševelou)
Mimoprojektová činnost	Svoboda, David	Historické komentáře k ukrajinsko-ruským vztahům, komentáře k aktuálnímu dění
Mimoprojektová činnost	Svoboda, Libor	Přednášky pro veřejnost na témata tzv. třetího odboje apod. – 5-10x
Obrana národa. Edice dokumentů	Kokoška, Stanislav	Přednáška pro veřejnost – „Vojenský odboj v letech 1939–1941“
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Přednášky pro střední školy – 4x
Underground v regionech	Kudrna, Ladislav; Stárek, František	Besedy pro veřejnost – 4x
Vybrané kapitoly z čs. moderních dějin pohledem pamětníků	Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daníček, Jakub)	Přednáška / Beseda v Knihovně Václava Havla v rámci cyklu přednášek „Protesty proti okupaci 1968“

Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)	Blažek, Petr	Uvedení knihy Jiřího Sozanského (večer věnovaný Janu Palachovi, Jiřímu Sozanskému a Olbramu Zoubkovi)
--	--------------	---

Výstavy pořádané ÚSTR – nové výstavy		
Název	Garant	Termín/místo
Ještě jsme ve válce (německá verze)	J. Vondryška	průběžně během roku 2016, Česká centra v zahraničí
	M. Hroza	
Václav Havel (česká a anglická verze)	J. Hron	průběžně během roku 2016, ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla, Česká centra v zahraničí
	M. Hroza	
Půlstoletí perzekuce selského stavu	J. Rokoský	duben 2016, NZM, Praha
	J. Vondryška, M. Hroza	
Perzekuce poslanců Národního shromáždění ČSR	J. Rokoský	podzim 2016, PSP ČR, Praha
	J. Vondryška	
Železná opona na Znojemsku	K. Hoření	podzim 2016, Znojmo
	J. Vondryška	

Podíl pracovníků ÚSTR na výstavách		
Projekt	Autoři	Název
Čechoslováci v Gulagu	Dvořák, Jan; Hradilek, Adam	Tematická výstava ve věznici NKVD ve Lvově
Mimoprojektová činnost	Rokoský, Jaroslav	Výstava k výročí voleb 1946 pro PSP ČR

Mimoprojektová činnost	Rokoský, Jaroslav	Výstava „Perzekuce selského stavu“ – koncepce, kurátor, texty a dokumentace; příprava katalogu (s kolektivem autorů ÚSTR)
Mimoprojektová činnost	Urban, Jiří; Svoboda, Libor; Tichý, Martin; Blažek, Petr	Příprava výstavy „Perzekuce selského stavu“ (spoluautoři)
Od eutanazie k vyhlazování Židů	Zeman, Pavel	Příprava výstavy
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Cesta kardinála Berana do USA a Kanady
Útěk z Leopoldova: osudy aktérů útěku	Rokoský, Jaroslav	Putovní výstava

Výstavy pořádané ÚSTR – prezentace stávajících výstav		
Název	Garant	Termín/místo
Mene Tekel	J. Vondryška	únor 2016, kostel p. Marie Sněžné, Praha
Židé v GULAGu	L. Svoboda	průběžně během roku 2016
	J. Vondryška	
Ve znamení tří deklarací	Z. Hazdra	průběžně během roku 2016, ČR
	J. Vondryška	
Praha objektivem tajné policie	P. Žáček	průběžně během roku 2016, ČR
	J. Vondryška	
Velehrad vás volá	S. Vodičková	průběžně během roku 2016, ČR
	J. Vondryška	
Diktatura versus naděje	S. Vodičková	průběžně během roku 2016, ČR

J. Vondryška

Filmy		
Projekt	Autoři	Název
Čechoslováci v Gulagu	Černoušek, Štěpán; Dvořák, Jan; Hradilek, Adam	Dokumentární cyklus „Čechoslováci v Gulagu“ pro ČT

Ostatní popularizace		
Projekt	Autoři	Název
Čechoslováci v Gulagu	Černoušek, Štěpán; Dvořák, Jan; Hradilek, Adam	Spuštění Online muzea Gulagu
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)	Vodičková, Stanislava	Úvodní studie pro online badatelskou aplikaci Slovenská redakce Rádia Vatikán (viz část 5)
Mimoprojektová činnost	Kalous, Jan	Účast v porotě soutěže „Lidice pro 21. století“
Mimoprojektová činnost	Ryjáček, Pavel	Den otevřených dveří
Mimoprojektová činnost	Ryjáček, Pavel	Ceny za svobodu a demokracii

5. Digitalizační projekty

Tato část zahrnuje činnosti Ústavu, jejichž výstupem jsou digitální aplikace, sloužící jak veřejnosti, tak vnitřním procesům Ústavu.

Přehled plánovaných výstupů

Nový web slibuje kromě moderního designu zejména lepší přehled o naší činnosti a jednoduchý rozcestník k informacím, které souvisejí se zaměřením Ústavu, ať už je jejich zdrojem samotný Ústav, Archiv bezpečnostních složek či partnerské instituce. Unikátní inovací bude Online muzeum Gulagu, které nabízí badatelům nejen elektronické obrazy archiválií či muzejních exponátů, ale zejména virtuální prohlídky zaniklých pracovních táborů, modely a vizualizace všeho, co buď nelze spatřit vůbec, nebo jen při velmi náročné cestě na Sibiř. Digitální kopie fondu slovenské redakce Rádia Vatikán poskytnou badatelům, podobně jako existující fond české redakce, pohodlnější bádání v jinak obtížně přístupném fondu.

On-line badatelské aplikace		
Aplikace	Rozsah	Komentář
Slovenská redakce Rádia Vatikán	65 000 stran	Dvojče existující aplikace české redakce Rádia Vatikán
Muzeum Gulagu	(různorodý obsah)	Na webu Gulag.cz přibude Online muzeum Gulagu, které nabídne badatelům plánky, rekonstrukce, archiválie a fakta o táborech
Nový web Ústavu	Odpovídající stávajícímu webu	Přehlednější web (jednoduché uživatelské rozhraní, přizpůsobení pro mobily, vyhláška č. 64/2008) se snazším vyhledáváním v dostupných zdrojích, které již dnes nabízíme (přehledný badatelský rozcestník)

Po rozsáhlých organizačních změnách v digitalizaci uskutečněných v roce 2015 se Ústav zaměří v souladu se zákonem především na digitalizaci převzatých dokumentů, jakkoli bude doplňkově pokračovat v dosavadních činnostech (digitalizace pro potřeby agendy zákona č. 262/2011 a součinnost při systematické digitalizaci archiválií ABS). V procesu digitalizace bude ve shodě s novými směrnicemi kladen důraz na kvalitu, a to v celém procesu, od pořízení digitální kopie přes důsledné kontroly konzistence kopií s originály až po kvalitní zařídění do elektronického archivu.

Ostatní digitalizované dokumenty		
Fond	Rozsah	Komentář
Vybraný fond z archivu československého exilu	(Neznámý, probíhá pořádání)	Zahájení digitalizace fondu československého exilu na základě trojstranné dohody mezi Ústavem, Univerzitou Palackého v Olomouci a Moravskoslezským zemským archivem
Digitalizace pro potřeby agendy zákona č. 262/2011 Sb.	Průběžně podle žádostí	
Spolupráce na systematické digitalizaci archiválií ABS	Podle dostupné kapacity	Dle plánu systematické digitalizace ABS, zejména fond MNB
Systémová spolupráce na kontrolách digitalizovaných fondů	Vybraná část z celkového počtu 30 milionů stran	ÚSTR předal ABS do správy všechny digitální obrazy archiválií ABS pořízené od založení Ústavu. Protože při jejich vzniku nebyly důsledně uplatňovány kontrolní procesy, procházejí tyto fondy pomalou a náročnou kontrolou vyžadující součinnost Ústavu i Archivu.

Na vnitřní procesy v Ústavu a Archivu je zaměřen projekt budování unikátního systému oběhu a ukládání elektronických kopií dokumentů tak, aby byl podchycen celý proces digitalizace i veškerá manipulace jak s papírovými předlohami, tak s elektronickými obrazy. Systém, který jiné instituce nakupují za desítky a stovky milionů korun, vytváří Ústav interně a v případě, že se osvědčí, jej bude moci nabídnout i jiným institucím.

Aplikace pro zajištění vnitřních procesů digitalizace		
Aplikace	Označení	Komentář
Změna způsobu ukládání digitalizovaných kopií	Kroky 2 a 3 ve vývoji EA	Zanikne primitivní ruční ukládání do souborového systému ve prospěch systémově kontrolovaného úložiště souborů i metadat do databáze na bázi XML; společný vývoj s ABS
Editor pro bezpečné hromadné zpracování dat v nových úložištích	Krok 8 ve vývoji EA	Společný vývoj s ABS
Digitalizační workflow	Krok 5 ve vývoji EA	Proces digitalizace bude řízen a protokolován systémem; společný vývoj s ABS
Úložiště audiovizuálních souborů		Zanikne primitivní ruční ukládání do souborového systému ve prospěch systémově kontrolovaného úložiště souborů i metadat

6. Plánované investice, ekonomika, provoz

Průřezové činnosti

Správa rozpočtu kapitoly 355 státního rozpočtu České republiky je klíčovým ekonomickým posláním Odboru provozu a digitalizace (OPD). Tato činnost se v zásadě nebude odlišovat od každoročně prováděných činností vyplývajících nejen z Organizačního řádu Ústavu, ale zejména ze zákonných povinností svěřených Ústavu množstvím platných předpisů. Mezi tyto povinnosti patří zejména:

- zpracování návrhu závěrečného účtu státního rozpočtu kapitoly 355 za rok 2015, který je každoročně projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, a samozřejmě příprava ekonomických podkladů k výroční zprávě Ústavu, kterou projednává Senát Parlamentu České republiky;
- čerpání rozpočtu Ústavu v roce 2016 podle zákonných pravidel a v souladu s potřebami jednotlivých oddělení a zákonných povinností Ústavu, které je vždy doprovázeno také dílčími úpravami rozpočtu formou rozpočtových opatření a rezortních rozpočtových opatření;
- zpracování návrhu rozpočtu kapitoly 355 na rok 2017 v součinnosti s Ministerstvem financí ČR tak, aby mohl být představen v Poslanecké sněmovně a schválen jako součást vládního návrhu státního rozpočtu České republiky;
- poskytování součinnosti kontrolám a zajišťování výkaznictví pro státní orgány, což je nezbytná činnost zaručující transparentnost a ověřitelnost účetnictví a tím i celého hospodaření obou organizačních složek státu nakládajících s prostředky kapitoly 355.

Do činnosti OPD patří veškeré ekonomické a technicko-provozní úkony nejrůznější materiální povahy, díky kterým může Ústav hospodárně vykonávat zákonné činnosti. Tato oblast zahrnuje správu budovy, správu vozového parku, zajištění telekomunikačních prostředků, správu systémů požární a civilní ochrany, bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti, údržbu a zkvalitňování prostředků výpočetní techniky.

V oblasti zajištění běžného provozu počítáme s organizačními a procesními změnami v následujících oblastech:

- zavedení jednotného servicedesku v oblasti IT;
- zavedení jednotného servicedesku v oblasti provozu a řízení vozového parku;

- zahájení zveřejňování smluv podle nového zákona;
- implementace zákona o informační bezpečnosti (zejména v IT);
- novelizace Hospodářského řádu;
- novelizace Podpisového řádu, zejména s ohledem na elektronický oběh dokumentů;
- příprava interních pravidel oběhu dokumentů v souvislosti s přechodem k elektronickému oběhu;
- vytvoření nové Směrnice o nakládání s osobními údaji.

V oblasti kapitálových výdajů financovaných na základě programové dokumentace pod podmínkou schválení návrhu státního rozpočtu podle vládního návrhu půjde o:

- nahrazení dvou vozidel a jejich začlenění do elektronické správy vozového parku;
- výměnu dosluhujících diskových polí, aplikačních serverů a skenerů;
- renovaci značně poruchové serverovny;
- vyhodnocení programu Isprofin, který končí v roce 2015.

V roce 2015 podal Ústav 6 tuzemských výzkumných grantových projektů (3 do programu NAKI financovaného Ministerstvem kultury ČR, 1 standardní projekt ke Grantové agentuře ČR a 2 do programu Omega financovaného Technologickou agenturou ČR). Polovina z nich byla podpořena financováním, a proto budou realizovány tyto schválené projekty:

- Vládnoucí a ovládaní v Československu a Polsku (1945–1968): Praktické a metodologické výzvy v historicizaci komplexního vztahu, řešitelka Muriel Blaive, délka projektu 3 roky, financovaný z GA ČR;
- Inovace výuky dějepisu: vývoj digitální aplikace pro práci s prameny, řešitel Kamil Činátl, délka projektu 2 roky, financovaný z TA ČR;
- Systém pro trvalé uchování dokumentace a prezentaci historických pramenů z období totalitních režimů, řešitelé Jan Dvořák a Adam Hradílek, délka projektu 4 roky, financovaný z MK ČR.

Ústav bude obdobné grantové žádosti podávat i v roce 2016, pokud k tomu budou ze strany poskytovatelů financování vypsány výzvy. Vedle výzkumných projektů bude podána žádost o financování z fondů EU na zateplení budovy Siwiewcova.

Souhrn

Procesy a organizace	Poznámka
Poskytnutí systémové informační podpory pro řízení rozpočtu podle projektů	
Zavedení jednotného servicedesku v oblasti IT	
Zavedení jednotného servicedesku v oblasti provozu a řízení vozového parku	
Zahájení zveřejňování smluv podle nového zákona	Nová zákonná povinnost
Implementace zákona o informační bezpečnosti (zejména v IT)	
Hospodářský řád – novela	
Podpisový řád – novela	
Směrnice o nakládání s osobními údaji	
Příprava na přechod na elektronický oběh dokumentů	
Rekonstrukce serverovny v Siwecově	
Výměna diskových polí a aplikačních serverů	
Nákup 2 nových aut (náhrada starých)	

7. Přílohy

7.1. Přehled výzkumných, dokumentačních a vzdělávacích projektů a jejich anotace

I. Nově zařazené projekty

	Název	Vedoucí projektu	Realizace
1.	Převzetí, upevnění a proměny panství KSČ v českých zemích 1945–1956, regionální komparace	M. Lóži	2015–2017
2.	Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava	J. Vajskebr	2015–2017
3.	Přehled a slovník představitelů státní a okupační správy v Protektorátu, 1939–1945	J. Machala	2016–2017
4.	Film a dějiny totalitních režimů	P. Kopal	2016–2018

II. Pokračující projekty z předchozích let

	Název	Vedoucí projektu	Realizace
1.	Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)	P. Anev	2008–2016
2.	Čechoslováci v Gulagu	A. Hradilek	2014–2016
3.	Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu	J. Pažout	2014–2017
4.	Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua	J. Urban	2014–2016
5.	Korpus jazyka StB	řešitelka projektu na MD	2014–2017

6.	Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1939–1989)	M. Doležalová	2009–2018
7.	Od eutanazie k vyhlazování Židů	P. Zeman	2013–2016
8.	Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953	P. Mallota	2014–2017
9.	Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava	P. Kreisinger	2011–2016
10.	StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989	T. Vilímek	2014–2016
11.	Šlechta v konfrontaci s totalitními režimy 20. století (1938–1989)	D. Homolová	2011–2016
12.	Ukrajinská povstalecká armáda na území Československa	D. Svoboda	2012–2016
13.	Zánik agrární strany a pád československé demokracie	P. Anev	2013–2016
14.	Dokumentace popravených z politických důvodů (1948–1989)	P. Mallota	2008–2015
15.	Underground v regionech	L. Kudrna	2012–2016
16.	Obrana národa. Edice dokumentů	S. Kokoška	2015–2016
17.	Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1945–1953	M. Bárta, J. Kalous	2015–2018
18.	Dokumentace událostí moderních českých dějin (1939–1989) z perspektivy jednotlivých aktérů	J. Dvořák	2015–2017
19.	Komparace sociálních hnutí v roce 1968 u nás a v západní Evropě	M. Valenta	2015–2017
20.	Kurýři a převaděči v letech 1948–1955	L. Svoboda	2015–2018
21.	Opus Bonum	P. Placák	2015–2016
22.	Útěk z Leopoldova	J. Rokoský	2015–2016

23.	Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)	P. Blažek	2015–2017
24.	Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968	J. Cholínský	2015–2017
25.	Dějepis pro 21. století – provoz	V. Ripka	2016
26.	Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	J. Pinkas	2015–2016

Anotace projektů

Čechoslováci v Gulagu		
Vedoucí projektu: Adam Hradilek	Další členové projektového týmu: Jan Dvořák, Štěpán Černoušek odborná spolupráce s externisty: Mečislav Borák, Zdeněk Vališ, Lukáš Babka	Doba realizace: 2014–2016
<p>Popis</p> <p>Hlavním cílem projektu je zpracování tématu represí čs. občanů v SSSR na základě rozhovorů s pamětníky, dokumentů z ukrajinských a ruských archivů NKVD/KGB a českých archivů. Projekt navazuje na téma zpracovávané v rámci projektu Paměť a dějiny totalitních režimů ÚSTR, během něhož bylo zaznamenáno přes 40 rozhovorů s přímými pamětníky majícími osobní zkušenosti s pobytem v táborech Gulagu, a doplňuje ho o další desítky rozhovorů s příbuznými perzekvovaných osob. Zároveň se podařilo shromáždit okolo 150 osobních výpovědí pamětníků Gulagu z českých i zahraničních archivů. Výpovědi pamětníků tvoří základ dosavadního výzkumu, ve kterém jde o zmapování jednotlivých osudů obětí represí. Od toho se bude odvíjet komplexnější rozbor charakteru a rozsahu represí. Řešitelé projektu provádějí výzkum v zahraničních archivech, v nichž jsou uloženy materiály NKVD k perzekvovaným československým občanům (ukrajinské státní archivy, archivy ukrajinské Bezpečnostní služby SBU, gruzínský archiv Ministerstva vnitra, ruské státní archivy). V roce 2012 objevili v ukrajinských archivech archivní fondy obsahující tisíce spisů vedených k čs. občanům perzekvovaným v SSSR v letech 1939–1945 a zahájili jejich systematický výzkum (v Užhorodě fond zpracovává místní spolupracovník A. Onisko). Jedním z cílů projektu je výzkum prohloubit, získané materiály zpracovat formou</p>		

odborných textů a zpřístupnit je veřejnosti i dalším badatelům (spolupráce s předními čs. historiky zaměřenými na téma represí v SSSR – M. Borákem a Z. Vališem).

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Hlavním cílem projektu v roce 2016 bude dokončení dokumentárního cyklu s ČT, vytvoření stejnojmenné doprovodné publikace, pokračování v archivním výzkumu v postsovětských zemích, spuštění Online muzea Gulagu a hledání zdrojů a partnerů pro zpracování nově nalezených (říjen 2015) fondů dotýkajících se perzekuce uprchlíků v SSSR (Lvovská oblast). K významným cílům projektu rovněž patří vytvoření české sekce stálé expozice v muzeu bývalé věznice v Lonského ulici ve Lvově.

Výstup

Sborník „Česká operace“ (s SBU); rukopis

Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava

Vedoucí projektu: Jan Vajskebr

Další členové projektového týmu: Jan Zumr

Doba realizace: 2015–2017

Popis

V rámci projektu „Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava“ bude systematicky zpracována struktura a personální obsazení nacistických bezpečnostních složek na území Protektorátu. Stěžejním výstupem bude monografie, která má pracovní název „Velitelský sbor německého potlačovacího aparátu v Protektorátu Čechy a Morava“. Doplněna bude studii věnovanými dílčími problémům.

Celkové výstupy

A) monografie:

„Velitelský sbor německého potlačovacího aparátu v Protektorátu Čechy a Morava“

„Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava a v Říšské župě Sudety“

B) články a studie:

„Trestní právo a soudnictví SS a německé policie v letech 1939–1945“

„VIII. soud SS a policie v Praze“

„Úloha ozbrojených složek nacistického Německa při potlačování ‚vnitřních nepokojů‘ v Protektorátu Čechy a Morava“

„K otázce zřízení koncentračních táborů na území vojenského výcvikového prostoru SS Böhmen“

„Pracovní-výchovná úloha policejní věznice v Terezíně“

„Struktura a personální obsazení Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava“
 C) Dva interní workshopy (rozvíjející téma projektu; předpokládá se pozvání zajímavých domácích či zahraničních hostů, kteří mají zkušenosti s podobným výzkumem)
 D) Mezinárodní konference (rozvíjející téma projektu v obecnější rovině)

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Jan Vajskebr: koncem roku 2016 odevzdá rukopis monografie „Velitelský sbor německého potlačovacího aparátu v Protektorátu Čechy a Morava“. Kniha má plánované dvě hlavní části. První bude věnována metodologickému rozboru pramenů a literatury, organizační struktuře německého potlačovacího aparátu v Protektorátu a analýze personálního obsazení funkcí velitelů jednotlivých složek. Druhá část bude obsahovat portréty všech patnácti velitelů BdS, BdO a BdW-SS. Vydání knihy se předpokládá v následujícím roce.

Jan Zumr: dokončí archivní výzkum k „Allgemeine-SS v Protektorátu“ a sepíše dva až tři články věnující se tomuto tématu. Napíše dva články v rámci souvisejícího disertačního výzkumu.

Výstup

Zumr, Jan: studie s pracovním názvem „SS-Oberführer Emanuel Sladek“; rukopis

Zumr, Jan: studie s pracovním názvem „SS-Brigadeführer Walter Opländer“; rukopis

Obrana národa. Edice dokumentů

Vedoucí projektu: Stanislav Kokoška	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2015–2016
-------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

Popis

Jedním ze závažných problémů, se kterým se potýká zpracování českých a československých dějin v letech druhé světové války, je skutečnost, že pouze malá část pramenů byla publikována tiskem pro potřeby historického výzkumu. Základním cílem projektu je příprava edice dokumentů k dějinám ilegální organizace Obrana národa, která bude pokrývat období od zřízení Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 do jara 1942, kdy Gestapo završilo likvidaci této významné skupiny vojenského odboje. Výzkum se soustředí především na tyto tematické okruhy:

1. vytváření struktury ilegální podzemní armády a plány její činnosti;
2. spolupráce vedení Obrany národa s čs. exilovým ústředím v Paříži a Londýně;

3. politické představy hlavních činitelů vojenského odboje;
4. spolupráce Obrany národa s dalšími ilegálními odbojovými organizacemi;
5. postupná likvidace struktur vojenského odboje Gestapem.

Řešení projektu se bude opírat o rozsáhlý archivní výzkum. Výsledkem bude rukopis edice cca 150 nejdůležitějších dokumentů vztahujících se k uvedenému tématu. Dokumenty budou připraveny k publikaci v jazyce originálu a doplněny registry a příslušným vědeckým aparátem včetně komentovaného osobního rejstříku. Některé údaje z dokumentů budou zpracovány formou přehledů, resp. tabulek, a zařazeny do příloh. Součástí edice bude archeografický a historický úvod, který shrne dějiny odbojové organizace Obrana národa a zařadí je do širšího historického kontextu.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

V prvním pololetí bude dokončen archivní výzkum ve stěžejních fondech, které jsou uloženy v Národním archivu a Vojenském ústředním archivu v Praze. Během léta by měly být provedeny zjišťovací rešerše v několika dalších archivech, v nichž lze předpokládat výskyt méně důležitých dokumentů k historii Obrany národa. Průběžně bude pokračovat zhotovování prepisů dokumentů a tvorba vědecko-informačního aparátu. Poslední čtvrtletí roku je vyhrazeno pro vytvoření zbývajících částí edice, tj. historického a archeografického úvodu, definitivního seznamu publikovaných dokumentů a příslušných rejstříků. V souvislosti s těmito pracemi se počítá s realizací jedné popularizační přednášky pro veřejnost (v rámci čtvrtěčních seminářů ÚSTR) a sepsáním jednoho odborného článku, který bude nabídnut časopisu Paměť a dějiny, příp. jinému historiografickému periodiku. Projekt bude ukončen v samotném závěru roku odevzdáním kompletního rukopisu.

Výstup

Kokoška, Stanislav: studie na téma „Obrana národa“ do PaD; rukopis

Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)

Vedoucí projektu: Markéta Doležalová	Další členové projektového týmu: Stanislava Vodičková, Martin Jindra	Doba realizace: 2009–2018
--------------------------------------	--	---------------------------

Popis

V roce 2009 byl zahájen jeden z dílčích projektů, který je součástí mapování odboje a perzekuce českých občanů za druhé světové války a následně v období komunismu. Projekt je zaměřen na postupnou dokumentaci duchovních z řad křesťanských církví, především na duchovní katolické církve, Českobratrské církve

evangelické, Jednoty bratrské, Jednoty českobratrské, Církve československé (husitské) a pravoslavné církve. Samotný projekt se dělí na dvě samostatné, na sebe navazující části, které zpracovávají období nacismu a období komunismu a jejichž výsledky budeme v závěru projektu komparovat.

V první části chceme zvláštní pozornost věnovat nezpracovanému tématu českých duchovních (včetně českých Němců) uvězněných, popravených a zavražděných v koncentračních táborech i těm, kteří se z těchto vězeňských zařízení vrátili. Budeme mapovat jednotlivá místa, vězeňská zařízení a popraviště, kterými prošli. Po rozpracování rozsudků můžeme také sledovat jejich motivy a prostředky odporu i proměny v tvrdosti udílených trestů během nacistické vlády. Součástí projektu bude vytvoření přehledu o zapojení duchovních do různých forem národního odboje: exilové vlády, zahraniční armády, rozvědné služby apod.

Druhá část projektu plynule navazuje na předchozí, neboť účastníci křesťanského odboje a perzekvovaní v období Protektorátu Čechy a Morava se ve své většině stali i nepřáteli hegemonistického režimu levicového typu a opět končili ve věznicích. Záměrem celého projektu je nejen zaznamenat osudy těchto lidí a církví v době totalitních režimů, ale také vnést do povědomí společnosti méně známá témata, jako je např. zápas křesťanů proti germanizaci a pokřivení českých dějin v době nacismu, způsoby obrany proti ideologickému působení při výchově dětí a mládeže v letech komunistického režimu či soustavnost pronásledování katolické církve během celého období komunistické vlády v Československu.

Výsledky našeho výzkumu budou průběžně prezentovány na webových stránkách Ústavu, dále v podobě článků a studií v časopise Paměť a dějiny a ve sborníku Securitas Imperii a formou výstav. Naším záměrem je zakončit tento dlouhodobý projekt monografií s životopisnými medailony jednotlivých duchovních křesťanských církví, kteří prošli koncentračním táborem Dachau.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Dokončíme výzkum a dokumentaci týkající se období okupace a zintenzivníme výzkum týkající se doby komunistického režimu, s nímž jsme v minulosti už začali. Pokročíme v práci na monografii o zahynulých duchovních CČSH v době nacistické okupace a monografii o českých kněžích v Dachau.

Výstup

Jindra, Martin: monografie o zahynulých duchovních Církve československé husitské v době nacistické okupace; rukopis

Jindra, Martin: kapitola do kolektivní monografie „Duchovní zahynulí v Dachau“; rukopis

Vodičková, Stanislava: kapitola do kolektivní monografie „Duchovní zahynulí v Dachau“; rukopis

Doležalová, Markéta: studie „Kde se vzala všechna ta mládež?“ do kolektivní monografie „Velehrad vás volá!“;

rukopis
 Doležalová, Markéta: příspěvek do kolektivní monografie na téma „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava; rukopis
 Jindra, Martin: studie do kolektivní monografie „Ve stínu šibenice“; rukopis
 Vodičková, Stanislava: studie do kolektivní monografie „Velehrad vás volá!“; rukopis
 Doležalová, Markéta: studie „Věra Hložková – žena agentka StB“, in: „Člověk v soukolí StB“; rukopis
 Vodičková, Stanislava: studie „Pater Adolf Unger – agent Gestapa a StB, in: Člověk v soukolí StB; rukopis
 Jindra, Martin: příspěvek do kolektivní monografie na téma „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava; rukopis
 Vodičková, Stanislava: příspěvek do kolektivní monografie na téma „Skryté působení církví na Slovensku v letech 1948–1989“, ÚPN Bratislava; rukopis

Od eutanazie k vyhlazování Židů		
Vedoucí projektu: Pavel Zeman	Další členové projektového týmu (externisté): Michal Šimůnek, Jitka Balcarová	Doba realizace: 2013–2016
<p>Popis</p> <p>Cílem projektu je na příkladu vybraných skupin pachatelů německé národnosti pocházejících z jižních a severních Čech (regiony Český Krumlov, Teplice, Ústí nad Labem) ukázat vývoj genocidních programů třetí říše. Na případu naverbování dvou skupin českých Němců do programu tzv. organizované nacistické „eutanazie“ (1940–1941) chce projekt rámcově ukázat byrokratické fungování berlínské centrály pro „eutanazii“, zapojení konkrétních osob do chodu jednotlivých vybraných vyhlazovacích středisek „eutanazie“ v Německu a Rakousku (Sonnenstein, Hadamar, Hartheim) i jejich „úřední činnost“ pro centrálu „eutanazie“ v Berlíně. V základní rovině bude také podchycena tzv. akce „14f13“ s primárním přihlédnutím k osudu českých vězňů nacistických koncentračních táborů (zabíjení vybraných vězňů nacistických koncentračních táborů ve vybraných vyhlazovacích centrech „eutanazie“ (1941–1944). Ve druhé fázi se projekt zaměřuje na převedení personálu „eutanazie“ a jeho „organizačně-technického zázemí“ (včetně vražedné technologie v podobě usmrcování obětí kyslíčným uhelnatým v hermeticky uzavřeném prostoru) do okupovaného Polska na přelomu let 1941/1942 v rámci akce „Reinhard“ a jeho zapojení do masového vyhlazování židovského obyvatelstva v letech 1942–1943 ve vyhlazovacích táborech této akce v Belzecu, Sobiboru a Treblince. V závěrečné části projektu bude věnována pozornost osudu těchto pachatelů v letech 1943–1945 v severní Itálii, kam byli přesunuti za účelem</p>		

pronásledování italských Židů a k boji proti italským a jugoslávským partyzánům, i jejich osudům poválečným s důrazem na jejich odsouzení v rámci soudních procesů s dozorci z vyhlazovacích táborů v okupovaném Polsku v Sobiboru a v Treblince, které proběhly v bývalé SRN v letech 1965–1966. Nedílnou součástí projektu je rámcové zpracování plánování a realizace programu nacistické „eutazie“ na území bývalé Říšské župy Sudety a Protektorátu Čechy a Morava a rámcové podchycení počtu jejich obětí. Výstupem projektu bude odborná monografie.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Dokončení archivního výzkumu. Odevzdání výstupu z projektu (text publikace). Průběžná mediální prezentace – vystoupení v rozhlasu, televizi, internetových médiích, tištěných médiích.

Výstup

Studie pro PaD „Čeští Němci a jejich podíl na masových zločinech třetí říše. Soudní procesy v SRN s dozorci akce ‚Reinhard‘“

Studie „Okupovaná Evropa 1945. Typologická a strukturální analýza“, kolektivní monografie z konference „1945. Konec války a obnova Československa“

Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava

Vedoucí projektu: Pavel Kreisinger	Další členové projektového týmu: Vladimír Černý, Lenka Geidt (Šteflová); Jiří Plachý, Václav Adamec; Jaroslav Nečas, Jiří Padevět	Doba realizace: 2011–2016
------------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt chce zpracovat přehled a charakteristiky vedoucích představitelů nacistického okupačního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava. Zejména se bude jednat o příslušníky tajné státní policie (Gestapo), částečně též o příslušníky bezpečnostní služby (SD) a zpravodajské služby Wehrmachtu (tzv. Abwehr). Jde o pokus o zařazení jejich působení do dobového kontextu především v souvislosti s potíráním domácí rezistence. Součástí projektu bude rovněž reflexe osudů vedoucích představitelů nacistického okupačního aparátu v Protektorátu po skončení druhé světové války a případné využití komunistickými bezpečnostními složkami.

Výsledky tohoto badatelského projektu budou průběžně prezentovány v podobě odborných článků, studií a komentovaných dokumentů, a to jak ústavních časopisech (revue Paměť a dějiny, sborník Securitas Imperii), tak zejména v českých recenzovaných neimpaktovaných časopisech. Dílčí výstupy budou zveřejňovány na

webových stránkách Ústavu. Dlouhodobým záměrem je zakončit tento badatelský projekt vydáním rozsáhlé edice dokumentů, kde bude činnost vybraných osobností vylíčena v širším kontextu.

Výběrová edice dokumentů bude v základní podobě v roce 2015 jako závěr badatelského projektu, a měla by být následně vydána jako samostatná monografie.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Všechny texty a podklady byly do konce roku 2015 odevzdány. Nicméně vzhledem k velkému rozsahu práce bude finální příprava dvoudílné monografie (Gestapo) po externí supervizi a následných recenzích, z nichž případně vyplyne nutnost úprav, trvat patrně podstatnou část roku 2016. Následně bude odevzdána do tisku.

Výstup

Kreisinger, Pavel: odborná studie „F. Carmann“ (společně s J. Machalou a J. Zumrem); rukopis

Přehled a slovník představitelů státní a okupační správy v Protektorátu, 1939–1945

Vedoucí projektu: Jan Machala	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2016–2017
-------------------------------	------------------------------------	---------------------------

Popis

Základním cílem projektu je příprava tzv. schematismu obsazení jednotlivých úřadů, tedy popis organizační struktury a obsazení jednotlivých úřadů, především na úrovni zemí, oberlandrátů a okresů v letech 1939–1945. Doplňujícím aparátem budou stručné biografické medailony jednotlivých představitelů správy, syntetická část výstupu bude obsahovat analýzu struktur okupační moci, zaměřenou mimo jiné na způsoby kontroly a přenášení příkazů okupační moci na stávající strukturu české správy prostřednictvím nadřízených orgánů, německých náměstků a viceprezidentů a postupný přechod od kontroly k přímému řízení prostřednictvím personální obměny, komisařského vedení, tzv. vedoucích okresních hejtmanů a správy z příkazu Říše.

Celkové výstupy projektu

Přehled a slovník představitelů státní a okupační správy

Monografie bude obsahovat úvodní studii zaměřenou na genezi a mechanismus administrativního členění Protektorátu, rozdělení kompetenčních sfér a personální politiku v rámci protektorátní a okupační administrativy, hodnotní hierarchii, modely úřednické kariéry, politické a strategické motivy a cíle, které uvedený vývoj ovlivňovaly, výsledky, jichž bylo přitom dosaženo. Jádro práce budou tvořit tabulkové přehledy personálního obsazení jednotlivých úřadů a stručné faktograficky orientované biogramy jednotlivých představitelů politické

správy. Doplňujícím aparátem budou jmenné a místní rejstříky, obrazová a mapová příloha. Dílčí dosažené výstupy budou publikovány formou modelových životopisů a případových studií.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Po dokončení předchozího projektu zahájení rešerší dosavadní literatury a archivní výzkum s cílem získat podrobný přehled o administrativním rozčlenění Protektorátu v jednotlivých obdobích okupace (země, oberlandráty) a přehled o personální politice při obsazování úřadů civilní okupační správy. Cílem výzkumu bude získat celkový přehled o organizačním vývoji civilní okupační správy v Protektorátu Čechy a Morava za celou dobu jeho existence, tak aby bylo možné zpracovat studii o této problematice.

Výstup

Machala, Jan: studie „Organizační vývoj civilní okupační správy v Protektorátu Čechy a Morava“; rukopis

Šlechta v konfrontaci s totalitními režimy (1938–1989)

Vedoucí projektu: Homolová	Dita	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2011–2016
-------------------------------	------	------------------------------------	---------------------------

Popis

Cílem projektu je výzkum postupné degradace postavení šlechty v české společnosti, směřující až k likvidaci šlechty jakožto sociální skupiny komunistickým režimem.

V rámci projektu se zaměřuji na:

1. výzkum dějin šlechty ve 20. století: ve všech aspektech postojů, strategií a vzorců chování jejích příslušníků ve vztahu k nacistické a komunistické moci. Je rozdělen do čtyř oblastí, zachycujících jak odpor příslušníků šlechty vůči totalitě, příp. zapojení do odboje, tak i perzekuci na straně jedné a kooperaci či jakoukoliv formu participace na nacistickém, resp. komunistickém režimu na straně druhé;
2. dokumentaci šlechtických archivů: šlechtické rodinné archivy nebyly pro období 20. století v naprosté většině případů dosud historiky vůbec vytěženy. Vedle publikování monografie se tedy konečným výstupem stane i zdokumentovaný soupis šlechtických rodinných archivů s kritickým komentářem o využitelnosti těchto fondů pro výzkum;
3. transkripci šlechtických deníků a dalších ego-dokumentů: pro pochopení vnitřního života a motivací šlechticů jsou nesmírně důležité osobní dokumenty z jejich pera, ať už jde o korespondenci či deníky,

uložené v českých archivech. Těmto pramenům nebyla dosud badateli věnována téměř žádná pozornost. V rámci projektu se proto intenzivně pracuje na transkripci německojazyčných ego-dokumentů, které mají značnou výpovědní hodnotu a jsou nesporným přínosem pro výzkum.

Hlavním výstupem projektu bude monografie, v níž na příkladu řady vybraných šlechtických osobností, reprezentujících různé formy adaptace a rozdílné postoje a strategie, budou sledovány obecné procesy sociální, ekonomické a politické transformace československé společnosti prizmatem této sociální skupiny. Cílem je dospět k obecnějším závěrům o postojích, strategiích a vzorcích chování šlechty v období 1938–1945, 1945–1948 a 1948–1989.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Řešitelka projektu bude v roce 2016 na mateřské dovolené. V řešení projektu se bude pokračovat po jejím návratu, který se předpokládá na počátku roku 2017. Realizace projektu se nutně protáhne, zatím ovšem není jasné, o jak dlouhou dobu.

Ukrajinská povstalecká armáda

Vedoucí projektu: David Svoboda	Další členové projektového týmu: Jaromír Kalus, Tomáš Řepa	Doba realizace: 2012–2016
---------------------------------	--	---------------------------

Popis

Projekt se zabývá ukrajinským protisovětským odbojem za druhé světové války a za války studené. Zabývá se dějinami ukrajinského integrálního nacionalismu, nacházejícími vyjádření v radikálních akcích jeho stoupenců v letech 1939–1950. V rámci původního střednědobého záměru Ústavu, majícího komparativně pokrýt antikomunistická ozbrojená hnutí ve střední a východní Evropě v závěrečném období druhé světové a rané fázi studené války, je mým dlouhodobým výzkumným záměrem analýza protikomunistické rezistence na ukrajinských etnických teritoriích, realizované Organizací ukrajinských nacionalistů (OUN) a její ozbrojenou složkou, Ukrajinskou povstaleckou armádou (UPA), v letech 1943–1950. Tato rezistence má svůj původ v letech druhé světové války, kdy se OUN vymezovala vůči vojenské přítomnosti dvou okupačních mocností na ukrajinských územích, Německa a Sovětského svazu. Okrajově se působnost tohoto hnutí dotkla i poválečného Československa, kdy zde docházelo k průniku ozbrojených jednotek UPA; podrobně popsána bude i tato kapitola čs. poválečných dějin.

Ačkoli jsme v posledních letech v českém prostředí svědky snah o střízlivý a neideologický pohled na tuto po

léta zkreslovanou problematiku (věhlasná akce „B“ a kampaň proti tzv. banderovcům), chybí doposud přesné porozumění okolnostem, v jejichž kontextu se zmíněné „vpády“ příslušníků UPA na naše území odehrávaly. Tyto okolnosti, na něž chci klást ve výzkumu důraz, vyrůstaly ze strategických úvah, myšlenkových sporů a složitě uvažovaných perspektiv uvnitř ukrajinského nacionalistického tábora, který musel od počátku reagovat na měnící se mezinárodní situaci. Problematika poválečných „vpádů“ přemostňuje období válečné a dlouhou éru soupeření dvou supervelmocí, USA a SSSR, za studené války.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

V roce 2016 vznikne rukopis plánované monografie, který bude v září 2016 odevzdán k redakčním úpravám.

Výstup

Svoboda, David: monografie „Ukrajinská povstalecká armáda“ (společně s Jaromírem Kalusem a Tomášem Řepou); rukopis

Zánik agrární strany a pád československé demokracie

Vedoucí projektu: Petr Anev

Další členové projektového týmu: –

Doba realizace 2013–2016

Popis

Cílem projektu je předložit monografii, která popíše okolnosti zániku agrární strany, a to v širších politických souvislostech. Platí, že bez objasnění zániku této strany není možné pochopit pád československé demokracie. Navzdory tomu se tématu konce agrárních ve srovnání s jinými příliš pozornosti nevěnovalo, dosud je jen málo zmapované. Působení agrárních před jejich zánikem bývá dosud vykládáno diametrálně odlišně, a to i v odborné historické literatuře. Na jedné straně jsou označováni za nejsilnější demokratickou stranu první republiky, oporu předmnichovského Československa, na druhé straně se ovšem tvrdí, že se po úmrtí Antonína Švehly roku 1933 vychýlili od jeho linie, od demokracie, blíže k fašismu, a že se orientovali na nacistické Německo. To je zásadní rozpor, se kterým se chce publikace vypořádat. Představí výklad agrární politiky agrárníky samotnými, ale vedle toho i ostatními, socialisty, lidovci či komunisty. Osvětlí, kdo agrárníky ve kterém období kterak hodnotil, a ukáže, kde mají dnešní protichůdné výklady agrárních kořeny.

Plánovaná publikace se hodlá nejvíce věnovat událostem roku 1945, kdy bylo znemožněno obnovení agrární strany Národní frontou, ale pro správné pochopení souvislostí se musí zabývat i některými dalšími významnými momenty ve vývoji Československa, v nichž agrárníci figurují. Mezi ně patří prezidentská volba roku 1935, kde

se proti agrárníkům prosadil Edvard Beneš, jejich snaha o změnu československé zahraniční politiky, Mnichov 1938, charakter režimu druhé republiky, který agrárníci vedli, zánik republiky 15. března 1939, dění v zahraničním exilu za druhé světové války, odlišné koncepce Beneše a Hodži v něm, odboj a kolaborace doma a charakter režimu Národní fronty. Sledování agrárníků ve vymezeném období nabídne zajímavé srovnání jednotlivých epoch našich dějin – demokratické první republiky a následujících období, kdy se v našich zemích v různé míře uplatňovala totalita na úkor demokracie.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Budou probíhat závěrečné práce na rukopisu knihy „Zánik agrární strany a pád československé demokracie“ o zhruba 750 normostranách.

Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)

Vedoucí projektu: Petr Anev	Další členové projektového týmu: Milan Bárta, Jan Kalous, Pavel Kreisinger, Jaroslav Rokoský, Jiří Urban, Rudolf Vévoda, Roman Vondra, Matěj Bílý	Doba realizace: 2008–2016
-----------------------------	---	---------------------------

Popis

Komunistická strana Československa sehrála v moderních dějinách naší země mimořádně významnou úlohu. Hlubší poznání dějin KSČ není možné bez dostatku informací o jejích vedoucích představitelích. Za tímto účelem vzniká v Ústavu publikace, která umožní rychle získat přehled o životě a politické kariéře vybraných komunistických politiků. Naším cílem je vytvořit biografický slovník, který se zařadí mezi základní příručky využitelné ke studiu dějin KSČ a českých a slovenských moderních dějin. „Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)“ zachytí podle jednotných kritérií osudy významných činitelů komunistické strany. Díky přiřazení seznamu základních pramenů a literatury ke každému biografickému heslu může publikace posloužit také jako základní východisko k hlubšímu studiu témat spojených s personáliemi komunistické strany. Kromě životopisných medailonů bude kniha obsahovat také úvodní studii nastiňující problematiku vzniku a proměn KSČ a KSS a zejména jejich volených orgánů v širším kontextu dějin Československa.

V heslové části publikace budou zpracovány osudy funkcionářů KSČ a KSS, kteří byli v letech 1921–1989 členy vybraných řídicích stranických orgánů nebo jinak zásadním způsobem ovlivňovali činnost KSČ. Biografická hesla budou vycházet nejen z relevantní odborné literatury, nýbrž také z původního výzkumu archivních pramenů. Na přípravě jednotlivých hesel pracují kromě vybraných badatelů ÚSTR také externí spolupracovníci z českých a slovenských historiografických institucí.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Definitivní příprava slovníku k publikaci (finální úprava jednotlivých hesel, sjednocení textu, překlad hesel do češtiny, odborná recenze hesel a úvodních studií, jazyková korekce, shromáždění fotografií). Odevzdání rukopisu do konce června 2016, následně úpravy na základě recenzí a komentářů.

Výstup

Anev, Petr a kol.: monografie „Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)“; rukopis

Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu

Vedoucí projektu: Jaroslav Pažout	Další členové projektového týmu: Tomáš Bursík, Alena Šimánková	Doba realizace: 2014–2017
-----------------------------------	--	---------------------------

Popis

Předkládaný projekt si klade za cíl komplexní zpracování personálního složení, organizace a fungování nejvyšších orgánů justice, konkrétně soudnictví a prokuratury, přičemž bude sledována i jejich role v trestněprávní perzekuci odpůrců režimu v Československu.

Projekt je založen na náročném primárním výzkumu. Během prvního roku byla připravena studie obsahující shrnutí cílů projektu, analýzu pramenné základny, která je k dispozici, a představení předpokládaných výsledků projektu s některými předběžnými tezemi. Do konce projektu budou vydány ještě tři publikace, a to edice vybraných dokumentů k organizaci a chodu nejvyšších orgánů prokuratury a soudnictví, přehled funkcionářů nejvyšších orgánů prokuratur v letech 1948–1989 a publikace mapující na případových studiích podoby trestněprávní perzekuce v Československu v letech 1948–1989.

V průběhu řešení projektu se počítá s publikováním dalších dílčích studií, jejichž autory budou členy řešitelského týmu i další oslovené osoby. Součástí projektu bude též průzkum a vytvoření prvotních soupisů některých částí fondů Národního archivu, které mají vztah ke sledovanému tématu, tak aby s nimi mohlo být efektivně pracováno v průběhu práce na projektu a aby mohly být využity i jinými badateli.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Pokračování v rešeršních pracích a plnění databáze představitelů komunistickém justice, příprava kolektivní monografie kladoucí si za cíl mapovat na několika případových studiích podoby trestněprávní perzekuce v Československu v letech 1948–1989 a případné zásahy nejvyšších justičních orgánů do jednotlivých kauz.

Výstup

Bursík, Tomáš – Pažout, Jaroslav a kol.: kolektivní monografie „Proměny trestněprávní perzekuce v letech 1948–1989 v případových studiích“; rukopis

Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1945–1953

Vedoucí projektu: Milan Bárta, Jan Kalous	Další členové projektového týmu: Libor Svoboda, Jerguš Sivoš (ÚPN)	Doba realizace: 2015–2018
--	---	---------------------------

Popis

Dějiny StB v Československu po druhé světové válce lze rozdělit do několika období (1945–1953, 1953–1968, 1968–1969, 1970–1989). Rok 1945 byl dobou vzniku nového politického, bezpečnostního a správního aparátu. V červnu (na Slovensku již v únoru) 1945 vznikla Státní bezpečnost, útvar, který byl především spojen s mocensko-politickými ambicemi KSČ. V období let 1945–1948 byly státněbezpečnostní a zpravodajské složky odděleny, StB tedy existovala a modifikovala se v souvislosti s proměnami vztahů uvnitř tehdejší Národní fronty. Další výrazný mezník tvoří sloučení ministerstva vnitra s ministerstvem národní bezpečnosti v roce 1953 a vznik jednotlivých operativních správ StB (tímto datem své práce uvozují např. Dvořáková, Koudelka, Žáček). Rok 1968 spojený s marnou snahou o reformy Bezpečnosti ukončuje další etapu, posledním obdobím je pak éra normalizační StB.

Období poválečného vývoje StB není doposud komplexně zpracováno. Badatelský zájem se soustředí především na některé dílčí úseky (politické procesy, nezákonnosti), také pokusy o souhrnné zpracování této periody (Pacner, Dvořáková, Kaplan, Frolík) se zaměřovaly především na dílčí úseky vývoje (především organizační strukturu). Tyto práce ovšem ukázaly na základní problémy spojené se zpracováním tématu – časté organizační změny, řady plánů, které se neuskutečnily, na jedné straně nedostatek archivního materiálu, na straně druhé množství dílčích údajů dosud řádně nevyhodnocených. Z hlediska vývoje se jedná o zdaleka nejkomplikovanější období vývoje StB.

Státněbezpečnostní a zpravodajská složka zůstala zachována i po vzniku Sboru národní bezpečnosti v červnu 1945. Pro další vývoj sledované problematiky jsou právě tyto dvě složky zásadní. Komunisté, kteří je chtěli ovládnout, v nich zpočátku nedokázali získat většinu, snažili se proto udržovat rozdělení těchto složek, aby znesnadnili jejich kontrolu a podřídili je kontrole vlastní. Teprve na základě zákona o SNB z července 1947 se sloučily v jeden celek s mimořádnými pravomocemi, v té době již však byly pod dohledem komunistické strany. Jejich pozice pak markantně vynikla v únoru 1948 a posléze při konstrukci politických procesů, kdy postavení

StB ve společnosti posilovalo, až do podoby samostatné mocenskopolitické složky. Tento vývoj vyvrcholil zřízením ministerstva národní bezpečnosti v květnu 1950.

Projekt je tedy časově vymezen obdobím mezi počátkem roku 1945 a zářím 1953 s důležitými kontextuálními přesahy. Má ambici postihnout vývoj v celém tehdejší Československu. Soustředí se samozřejmě na rekonstrukci organizačního vývoje rozvědných a kontrarozvědných útvarů podřízených ministerstvu vnitra (resp. ministerstvu národní bezpečnosti), představení jejich zaměření, činností a personálního obsazení vedoucích funkcí jednotlivých součástí (náčelníků odborů, správ), a to u centrálních i regionálních složek. Nahlédne taktéž do souvislostí akcí a provokací konstruovaných StB v předmětném období. Nelze se vyhnout ani otázkám, proč k popisovaným událostem došlo, kdo se na nich podílel, čím byly ovlivněny apod.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Zásadním úkolem pro rok 2016 je pokračování studia dokumentů ve vybraných archivech a práce na dokončení významné části jednotlivých kapitol monografie „Dějiny StB 1945-1953“. Podle plánu vzniknou další kapitoly monografie. Důležitá je rovněž publikace dílčích studií a recenzí podstatné domácí i zahraniční produkce.

Výstup

Bárta, Milan – Kalous, Jan – Svoboda, Libor: 10 kapitol z plánované monografie s pracovním názvem „Dějiny státobezpečnostních složek 1945–1953“; rukopis

Kalous, Jan: edice monografie „Aktivity čs. zpravodajských služeb v Rakousku“

Kalous, Jan: studie do PaD

Kalous, Jan: studie – výstup z konference policejních historiků; rukopis

Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989

Vedoucí projektu: Petr Mallota	Další členové projektového týmu: Markéta Doležalová	Doba realizace: 2008–2015
--------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt si klade za cíl zmapovat osudy osob popravených v Československu mezi léty 1948–1989 z politických důvodů. V předchozím období byla zpracovávána biografická hesla (jsou postupně umísťována na webové stránky Ústavu), členové projektového týmu publikovali články a studie a podíleli se na přípravě výstav. K jednotlivým případům rovněž shromáždili vybrané dokumenty v elektronické podobě. Finální výstup projektu představuje biografický slovník.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Výstup

Projekt byl sice v roce 2015 dokončen a rukopis odevzdán, nicméně vzhledem k velkému rozsahu bude ještě v roce 2016 probíhat jeho revize, a to na základě interních připomínek a recenzí.

Dokumentace událostí moderních českých dějin (1939–1989) z perspektivy jednotlivých aktérů

Vedoucí projektu: Jan Dvořák	Další členové projektového týmu: Adam Hradilek, Jan Horník, Jakub Daníček	Doba realizace: 2015–2017
------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt je zaměřen na sběr a zpracování výpovědí přímých svědků důležitých událostí moderních československých dějin, dokumentů, fotografií a rukopisných vzpomínek z domácích archivů, souvisejících s posláním Ústavu. Navazuje na dosavadní projekt Ústavu „Paměť a dějiny totalitních režimů“ (2008–2014), v jehož rámci se podařilo zachytit stovky unikátních výpovědí pamětníků a šířeji zpracovat dosud opomíjená témata. Jedním z nich je téma perzekuce čs. občanů v SSSR, ze kterého se stal samostatný výzkumný projekt. Z tohoto důvodu i vzhledem k restrukturalizaci Odboru zkoumání vznikla potřeba redefinovat dosavadní činnost na poli dokumentace osobních výpovědí pamětníků a domácích archivů. Předkládaný projekt je dokumentační a má základní tři roviny:

1. Připomínka – zachycení biografických interview s pamětníky totalitních režimů

Vedení rozhovorů s pamětníky důležitých událostí moderních československých dějin, primárně s účastníky protikomunistického odboje, ale i s dalšími svědky a aktéry. Nahrávky v HD kvalitě, sebrané dokumenty a fotografie se stanou součástí digitálního archivu otevřeného historikům, studentům, dokumentaristům i široké veřejnosti. V rámci Ústavu budou sloužit jako zdroj při přípravě odborných textů, výstav, seminářů, didaktických pomůcek, publikací apod. Součástí připomínkového segmentu projektu budou veřejné besedy a semináře s pamětníky (ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla atd.).

2. Výzkum

V rámci projektu budou dále kriticky zkoumána a zpracována předem definovaná témata: Účastníci odboje a odporu proti komunismu, Nežidovští svědkové holocaustu a Skrytá církev. Mezi další předpokládané tematické skupiny (z důvodu výzvy ke spolupráci a řešeného grantu) patří čs. emigrace do Austrálie (The University of Western Australia) a Izraele (Post Bellum, České centrum).

3. Audio/video servis ÚSTR, správa digitálního archivu

Vzhledem ke zkušenostem a technickému zabezpečení týmu budou řešitelé projektu poskytovat kolegům servis a poradenství ve věci zaznamenávání, archivace a zpracování nahrávek pořízených v rámci dalších projektů Ústavu. V součinnosti s oddělením IT a Skupinou vzdělávání bude vybudována digitální databáze objektů – interní archiv nahrávek, klipů a sebraných dokumentů z domácích archivů s možností přístupu pro externí uživatele. Součástí databáze budou i nahrávky věnované Ústavu jednotlivci a institucemi (např. ČT – desítky rozhovorů s pamětníky undergroundu, které by ČT jinak smazala).

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Hlavní cíle: dokumentace výpovědí pamětníků a sběr archiválií z domácích archivů v souvislosti s výzkumem vymezených témat z moderních československých dějin (výpovědi účastníků odboje a odporu proti komunismu a osob postižených komunistickou, příp. i nacistickou totalitou). V průběhu roku bude natočeno 40 rozhovorů. Výběr pamětníků bude nadále probíhat dle kritérií blíže vymezených v projektové žádosti.

Mezi dílčí výstupy projektu lze zařadit studie (příp. rozhovory) v PaD a tematická přednáška v Knihovně Václava Havla. Řešitelé projektu budou i nadále spolupracovat na kolektivních výstupech Ústavu a zároveň poskytovat kolegům servis a poradenství ve věci zaznamenávání, archivace a zpracování nahrávek pořízených v rámci dalších projektů Ústavu. V součinnosti s oddělením IT a Skupinou vzdělávání se bude i nadále připravovat vznik archivu nahrávek (digitální databáze objektů) – interního archivu nahrávek, klipů a sebraných dokumentů s možností přístupu pro externí uživatele z řad odborné i laické veřejnosti.

Po udělení grantu NAKI Ministerstvem kultury ČR „System pro trvalé uchování dokumentace a prezentaci historických pramenů z období totalitních režimů“ bude ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni a Univerzitou Karlovou v Praze vytvořen nástroj pro integrovaný archiv nahrávek, dokumentů a fotografií získaných v rámci dokumentační činnosti Ústavu.

Výstup

Dvořák, Jan (Hradilek, Adam; Horník, Jan; Daníček, Jakub): 2 x rozhovor/studie pro PaD k tématu protikomunistický odpor a odboj

Film a dějiny totalitních režimů

Vedoucí projektu: Petr Kopal

Další členové projektového týmu: –

Doba realizace: 2016–2018

Popis

Totalitní režimy 20. století (komunismus i nacismus) křísily mytickou, religiózní imaginaci, a to hlavně prostřednictvím své filmové propagandy. Je zřejmé, že k analýze této imaginace, propagandy, můžeme použít mytologické (religionistické) a sémiotické nástroje.

K „politickým náboženstvím“, jak jsou v historicko-politologické literatuře běžně označovány moderní totalitní ideologie, se nabízí terminologický protějšek na poli kinematografie, totiž „náboženské filmy“. Ne vždy se však jedná o filmy primárně ideologické či propagandistické. Patří sem také žánrové příklady degradovaného mýtu (pohádka, fantasy, sci-fi a další). Kromě toho nacházíme ve filmové propagandě totalitních režimů pohádková (westernová, hororová a jiná) kliše. Tyto ideologické i žánrové imaginace jsou zkrátka odvozeny z původní totality mýtu jako světa archetypálního významu.

Celkové výstupy projektu

1) publikace: knihy „Film a dějiny 6. Postkomunismus – český historický film po roce 1989“ (viz Příloha – Film a dějiny 6) a „Film a dějiny 7. Propaganda“ (hlavní publikační výstup), dále dvě přípravné studie (ke druhé monografii);

2) konference o filmové propagandě (v jejím rámci diskuse na téma „Propaganda dnes?“).

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Projekt začíná, resp. pokračuje s novým cílem. Jde tedy o to nastartovat základní archivní výzkum. Staré (šaronové) cíle: dokončit, resp. vydat rozpracované kolektivní monografie („Film a dějiny 5“, „Film Král Šumavy“). V rámci startu pokračování projektu konference, která by „zmapovala“ oblasti (možnosti) výzkumu filmové propagandy u nás.

(Kromě konference lze předpokládat i realizaci 2–3 podvečerních filmových seminářů. V dalších letech jsou plánovány přípravné studie. Hlavní závěrečný výstup (po 3 letech): monografie.

Výstup

Kopal, Petr: monografie „Film a dějiny 5: Perestrojka/přestavba“; rukopis

Kopal, Petr: monografie „Film Král Šumavy (1959): komunistický thriller“; rukopis

Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua		
Vedoucí projektu: Jiří Urban	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2014–2016
<p>Popis</p> <p>Projekt je orientován na regionální výzkum a komparaci způsobů prosazování kolektivizace, nejrůznějších forem odporu proti tomuto prosazování a reziduí kolektivizace. Osou takto pojatého regionálního výzkumu je řeka Labe. Volba největší české řeky přitom není náhodná. Sledování její linie totiž nabízí širokou škálu rozličných místních podmínek napříč několika správními oblastmi a umožňuje sledovat a komparovat kolektivizační proces v geograficky a sociopoliticky odlišných podmínkách (nově dosídlené pohraniční oblasti, horské regiony Krkonoš a Českého středohoří, jejich podhůří, úrodné, výsostně zemědělské roviny jakož i okolí významných průmyslových center). Pohledem do minulosti několika regionů mohou výsledky takto koncipovaného projektu významně přispět do diskuse o zásadních otázkách kolektivizace, její povaze i důsledcích. Výsledná práce chce vylíčit osobité projevy i obecně platné tendence ve vztahu k prosazování kolektivizace a odporu proti ní a pomoci tak vystihnout podstatné rysy režimu, nakloněného totální kontrole zásob potravin. Zpracování tématu je zasazeno do kontextu sociálních a hospodářských dějin.</p>		
<p>Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy</p> <p>Poté, co byly hlavní cíle projektu naplněny odevzdáním dizertace, která se stala základem pro monografii, byly základní cíle projektu pro rok 2016 reformulovány. Prvotním cílem je dopracování a odevzdání rukopisu „Bezpečnostní trojky a pětky: kapitola z kabinetní justice“ na konci 1. čtvrtletí, což je publikace související ještě s dřívějšími úkoly. Následovat bude průzkum ucelenosti/torzovitosti archivních souborů k vybraným státním podnikům (STS Kukleny, Gigant Smiřice, HD Mělník), z něhož vyplyne šířka zaměření výzkumu v rámci projektu dobíhajícího (2016), ale také koncipování navazujícího projektu se zaměřením na kolektivizační přeměnu venkova. Následující kvartály budou věnovány primárnímu výzkumu na tomto poli a doplňujícímu studiu zahraniční literatury. Ve čtvrtém čtvrtletí bude započata práce na rukopisu s předpokládaným dokončením v 1. čtvrtletí 2017.</p>		
<p>Výstup</p> <p>Urban, Jiří: monografie „Bezpečnostní trojky a pětky: kapitola z kabinetní justice“; rukopis</p>		

Komparace sociálních hnutí v roce 1968 u nás a v západní Evropě		
Vedoucí projektu: Martin Valenta	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2015–2017
<p>Popis</p> <p>Komparace sociálních hnutí v roce 1968 v Československu a v západní Evropě s primárním akcentem na západní Německo bude sledována ve třech vrstvách:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ideové kořeny (1962-1966): počátkem šedesátých let se jak v Československu, tak v západním Německu začaly formovat předpoklady pro novou společenskou etapu. Porovnány budou ideové a rovněž instituční kořeny československého „reformního komunismu“, např. výsledky společenských věd (Karel Kosík aj.), reformní komise KŠČ, dobová „progresivní“ publicistika a vznikající zárodky západoněmeckého protestního hnutí: radikalizace studentského levicově zaměřeného spolku SDS, vznik a působnost seskupení Subverzivní akce, sílící společenské recepce neomarxistických teorií, analýza kritických periodik apod. 2. „Rok 1968“ (1967–1969): porovnán bude průběh „roku 1968“ – úsilí o realizaci „socialismu s lidskou tvář“ v Československu a revoluční pokusy a bouře v západním Německu. Analyzovány budou také „prohry“ aktérů roku 1968, dané invazí vojsk zemí Varšavské smlouvy a nástupem tzv. normalizace na straně jedné a krachem revolučních iluzí na straně druhé (schválení „nouzových zákonů“, rozklad protestního hnutí, zrod levicového terorismu apod.). 3. Dopady hnutí 1968 (1970–1980): třetí vrstva bude představovat jádro výzkumu. Porovnány budou sociální a politická hnutí navazující na „rok 1968“, fenomén německých nových sociálních hnutí (včetně jejich pozdějšího politického zhmotnění ve straně Zelených) a československého disentu. Komparovány budou směrodatné cíle a hodnotové zaměření těchto entit stejně jako jejich konfliktní vztahy s etablovaným systémem (např. události doprovázející vznik Charty 77 v porovnání s „německým podzimem“ 1977). 		
<p>Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy</p> <p>Vzhledem k dokončování jiné publikace, jejíž rukopis má být odevzdán do konce června 2016, se k tomuto datu také posouvá faktický začátek projektu. V roce 2016 proběhne zejména rozsáhlá rešerše domácí i zahraniční literatury a vytváření přehledu o dostupných pramenech.</p>		

Korpus jazyka StB		
Vedoucí projektu: Tereza Mašková	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2014–2017
<p>Popis</p> <p>Cílem projektu je vytvořit pomůcku, která by sloužila k výzkumu světa StB. Korpus jazyka StB poslouží například jako ideální podklad pro tvorbu slovníku či encyklopedie o StB. Korpus je určen nejen historikům, lingvistům a sociálním vědcům, ale i širší veřejnosti. Jazykový korpus (v podobě na CD a online) je klíčovou, neopominutelnou pomůckou v současné encyklopedice.</p> <p>Úspěšné aplikace korpusu ve výzkumu moderních dějin probíhají např. v Německu, kde jsou postupy korpusové lingvistiky využívány ve výzkumném programu dějin každodennosti NDR. Konkrétně se jedná např. o výzkum stížností (Eingaben), viz Felix Mühlberge nebo Peter Becker a Alf Lüdtke. Jiným příkladem je práce vědců z Centro de Linguística da Universidade de Lisboa, kteří se zabývají portugalským diskursem za Salazarovy éry a po ní.</p> <p>V českém prostředí je aplikace korpusové lingvistiky v sociálních vědách zatím v počátcích, přesto již lze navázat na dosavadní zkušenosti. Prvním projektem využívajícím postupy korpusové lingvistiky k historické sociologické analýze je projekt týmu FSV UK pod vedením Mgr. Martina Hájka, Ph.D. (GAP404/10/0790 – Instituce v životních příbězích. Víceúrovňová srovnávací analýza biografických vyprávění tří skupin aktérů české společnosti 2. poloviny 20. století).</p> <p>Partnerskou organizací spolupracující na projektu je Ústav českého národního korpusu FFUK pod vedením Mgr. Václava Cvrčka, PhD.</p> <p>Cílem projektu je poskytnout sadu dat, díky které bude možné zkoumat některá klíčová témata spojená s fungováním politické policie v komunistickém Československu. Mimo zmíněné obecné využití při sestavování slovníku jazyka StB či při práci na encyklopedii StB je možné s využitím korpusu zodpovídat např. tyto předběžné výzkumné otázky, resp. tato témata: organizační principy, tajné vs. veřejné dokumenty, cizí vlivy (sovětské či jiné) během zakladatelského období, proměna podoby vnitřního nepřítele aj.</p>		
<p>Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy</p> <p>Vzhledem k mateřské dovolené hlavní řešitelky projektu je pokračování projektu závislé na tom, zda se podaří najít vhodnou personální náhradu. Projekt je proto přerušen.</p>		

Kurýři a převaděči v letech 1948–1955		
Vedoucí projektu: Svoboda	Libor	Další členové projektového týmu: Martin Tichý, Juraj Kalina
Doba realizace: 2015–2018		
<p>Popis</p> <p>Pro potřeby projektu jsou kurýry myšleny osoby rekrutované z příslušníků poúnorového exilu, které v letech 1948–1956 tajně přecházely, většinou ve službách amerických, britských a francouzských tajných služeb, československé státní hranice a plnily zde zpravodajské úkoly různého charakteru. Kurýři zjišťovali počty a rozmístění vojenských a policejních posádek, stav komunikací, shromažďovali informace o letištích a průmyslu, zprávy o náladách obyvatelstva a perzekuci ze strany komunistického režimu, organizovali převody osob, zakládali a organizovali rozsáhlé špionážní sítě, budovali mrtvé a živé schránky. Někteří měli za úkol připravovat diverzní a sabotážní skupiny, které měly začít fungovat v okamžiku vypuknutí třetí světové války. Na naše území je vysílaly centrály a jimi řízené zpravodajské skupiny podléhající tajným službám USA, VB a Francie a sídlící v západních okupačních zónách Německa a Rakouska.</p> <p>S kurýry úzce souvisely aktivity převaděčů, což vede k časté záměně pojmů kurýr a převaděč (také z toho důvodu, že mnozí kurýři pracovali rovněž jako převaděči). Převaděč byl osobou, která aktivně pomáhala jiným lidem při ilegálních přechodech státních hranic. Mnozí převaděči byli napojeni na zahraniční centrály a zajišťovali mimo jiné i přechody kurýrů přes hranice a jejich přepravu do československého vnitrozemí a současně jim vytvářeli zázemí (ubytování, strava apod.). Po roce 1948 vznikla řada často velice rozsáhlých převaděčských skupin.</p> <p>Kvůli politickým změnám i změnám v ostraze československé státní hranice se začala činnost kurýrů a převaděčů již kolem roku 1953 postupně utlumovat. Definitivně končí kolem roku 1955. Z výše uvedených důvodů je projekt časově zaměřen na období po únoru 1948 a končí rokem 1955, kdy éra kurýrů a převaděčů fakticky skončila. Samozřejmě je ale nutné počítat s důležitými kontextuálními přesahy.</p> <p>Projekt si dělá ambici postihnout dění na celé hranici bývalého Československa s Rakouskem a SRN. V prvé řadě se zaměří na vytvoření databáze převaděčů, kurýrů a jejich řídicích orgánů, rekonstrukci vybraných převaděčských skupin a organizací, rekonstrukci organizačního vývoje centrál, které kurýry vysílaly, postižení rozdílů mezi službou pro jednotlivé zpravodajské organizace, nábor a výcvik kurýrů, přechody státní hranice a na sociální status kurýrů. Pozornost bude věnována i činnosti StB a dalších bezpečnostních složek v boji proti kurýrům a převaděčům.</p>		
<p>Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy</p> <p>Martin Tichý: Na počátku 3. čtvrtletí bude odevzdán rukopis publikace s pracovním názvem „Anna Kvašová“.</p>		

V průběhu roku 2016 bude pokračovat výzkum v příslušných archivech obsahující fondy k severní hranici ČSSR. Libor Svoboda: V letošním roce bude archivní výzkum pokračovat v ČR a rozšířen bude o Rakousko a Německo. Bude proveden srovnávací výzkum ve slovenských, polských a rakouských archivech. Cílem je prohloubit poznání a připravovat si podklady pro závěrečné výstupy. Důležitým předpokladem je také omezení doprovodných aktivit a zaměření na hlavní výstupy projektu.

Opus Bonum		
Vedoucí projektu: Petr Placák	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2015–2016
<p>Popis Laická katolická organizace Opus Bonum (OB) byla založena čs. exulanty v roce 1972 v tehdejší západní Německu s cílem uchovat a dále rozvíjet českou a slovenskou křesťanskou kulturu v podmínkách exilu. Původní záměr zakladatelů organizace, péče o duchovní dědictví, přednášky a konference, které za tím účelem OB pořádalo v severobavorském Frankenu, záhy přerostl v jedinečnou ideovou, a přitom korektní konfrontaci nejrůznějších názorových proudů uvnitř československého exilu, včetně exkomunistů. Projekt si klade za cíl zmapovat ideové rozdíly a názory, které se střetávaly nad jednotlivými tématy symposií pořádaných OB, z čeho tyto názorové rozdíly vycházely a o co se opíraly, a pokusit se zasadit frankenská střetávání do celkového kontextu čs. kultury minulého století.</p>		
<p>Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy Ukončit archivní výzkum, v prvním čtvrtletí vykonat cesty do německých archivů a do konce roku odevzdat rukopis studie o Opus Bonum.</p>		
<p>Výstup Placák, Petr: studie o Opus Bonum pro PaD; rukopis</p>		

Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953		
Vedoucí projektu: Petr Mallota	Další členové projektového týmu: Martin Jindra	Doba realizace: 2014–2017

Popis

Projekt na základě archivního výzkumu zdokumentuje v plné šíři existenci „protistátních“ letáků i obdobných ilegálních tiskovin, jež vznikly v Československu jako výraz odporu proti totalitní moci v letech 1948–1953. Analyzuje tyto materiály z hlediska formy a obsahu a srovnává je s obdobnými materiály z let nacistické okupace ČSR a s protikomunistickými materiály z jiných sovětských satelitů. Posuzuje jejich význam a dopad (kvantifikuje jejich výskyt s pomocí hlášení stanic SNB, v archivech zaznamenaných tajných zpráv, výpovědí svědků a přímých aktérů, rozhovorů s pamětníky apod.). Uvádí je do historických souvislostí a charakterizuje jejich autory a šířitele (regionální hledisko, motivace, třídní původ, náboženství atd.). Finálním výstupem bude edice dokumentů (letáků).

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Provést komplexní archivní výzkum v českých archivech (fondy, které se týkají protikomunistických letáků a tiskovin); uspořádat a popsat získaný materiál; na dané téma publikovat několik odborných textů ve formě studií.

Výstup

Jindra, Martin: studie do PaD

Mallota, Petr: studie do PaD

Mallota, Petr: 1x odborný článek do recenzovaného časopisu

Převzetí, upevnění a proměny panství KSČ v českých zemích 1945–1956, regionální komparace

Vedoucí projektu: Marián Lóži	Další členové projektového týmu: Matěj Bílý, Jakub Šlouf	Doba realizace: 2015–2017
-------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt analyzuje budování a počáteční fázi stabilizace panství Komunistické strany Československa v českých zemích v letech 1945–1956 v regionální perspektivě. Tuto problematiku zkoumá komparativní metodou ve vybraných čtyřech stranických krajích a osmi stranických okresech. První část projektu zaměřuje svoji pozornost na vývoj lokálních stranických elit, které tvořily páteř středních a nižších pater stranické struktury. Druhá bude sledovat mechanismy samotného výkonu panství – tedy způsoby, jakými v konkrétních regionálních podmínkách docházelo k vyjednávání zájmů jednotlivých společenských skupin na platformách stranických grémií. Prostřednictvím vybraných průřezových témat bude sledována komunikace mezi stranickým ústředím,

kraji, okresy a členskou základnou, reálná distribuce kompetencí mezi těmito stupni stranické struktury a vliv regionálních komunit na praktické výsledky tohoto mnohostranného vyjednávání zájmů.

Celkové výstupy projektu

- 1) tři dílčí odborné studie (uveřejněné v recenzovaných periodikách, tematicky zaměřené na dílčí aspekty zkoumaných problémů);
- 2) odborná monografie (syntéza celé problematiky, tematicky založená na komparaci situace ve všech vybraných regionech, popisující obecnější rysy vývoje stranických elit okresního a krajského formátu, analyzující též mechanismy komunikace a distribuce kompetencí mezi členskou základnou a okresní, krajskou a centrální úrovní stranické struktury);
- 3) dva interní workshopy (rozdávající téma projektu; předpokládá se pozvání zajímavých domácích či zahraničních hostů, kteří mají zkušenosti s podobným výzkumem);
- 4) mezinárodní konference (rozdávající téma projektu v obecnější rovině).

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Shromažďování heuristické báze (archivních pramenů a literatury), analýza a zpracování pramenů, uspořádání workshopu s přizváním dalších odborníků, napsání článku.

Výstup

Lóži, Marian: odborný článek v recenzovaném časopise

StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969–1989

Vedoucí projektu: Tomáš Vilímeček	Další členové projektového týmu: Petr Dvořáček	Doba realizace: 2014–2016
-----------------------------------	--	---------------------------

Popis

Cílem projektu je přiblížit vzájemnou spolupráci československé a východoněmecké politické policie v letech 1969–1989. Výstupem bude syntéza pojednávající o rozsahu, zaměření a vlastních výsledcích této spolupráce.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Uskuteční se dvě poslední cesty do archivu BStU v Německu a ve druhé polovině roku vznikne rukopis monografie, který bude odevzdán do konce roku 2016.

Výstup

Vilímek, Tomáš: „Syntéza o spolupráci mezi StB a Stasi v letech 1969–1989“; rukopis

Underground v regionech

Vedoucí projektu: Ladislav Kudrna	Další členové projektového týmu: František Stárek	Doba realizace: 2012–2016
-----------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt se zaměřuje na základní výzkum regionálních undergroundových aktivit v normalizačním Československu. Hlavním výstupem bude monografie „Underground v regionech 1975–1989.“

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Dokončení základního archivního výzkumu, který postupuje podle jednotlivých regionů. V roce 2016 zbývá Středočeský kraj a Praha, což jsou samozřejmě svým rozsahem velmi rozsáhlé soubory archiválií, vzhledem ke koncentraci života v undergroundu právě do hlavního města. Vedle zdrojů ABS budou vyhodnocovány další prameny, zejména obrazové.

Výstup

Kudrna, Ladislav – Stárek, František: studie do recenzovaného časopisu

Kudrna, Ladislav – Stárek, František: studie do PaD

Valenta, Martin: monografie „Rozpad skupiny The Plastic People of the Universe v letech 1987–1988“; rukopis

Útěk z Leopoldova

Vedoucí projektu: Jaroslav Rokoský	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2015–2016
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

Popis

Projekt na základě archivního výzkumu mapuje útěk odbojářů z nejobávanější věznice v ČSR. Nejprve se zaměří na hlavní aktéry, jejich konkrétní odbojovou činnost, následně na soudní procesy s nimi, v nichž byli odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody, a posléze na jejich cestu do nejstřeženější věznice v zemi. Na

sklonku čtyřicátých a v padesátých letech byly v Leopoldově soustředěny stovky politických vězňů, odpůrců režimu, kteří se nechtěli smířit s totalitou. V pestrém společenství vězňů tu přežívali v tristních vězeňských podmínkách. Poté se pozornost zaměří na přípravu útěku a útěk samotný, k němuž došlo 2. ledna 1952. Sledována bude reakce vězeňských a bezpečnostních složek, průběh útěku a rozličné osudy odbojářů. Výstupem budou dvě odborné studie, jež budou prezentovány v odborných periodikách, a monografie „Útěk z Leopoldova“.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Na konci kalendářního roku bude připraven rukopis monografie „Útěk z Leopoldova“ (hlavní projekt). Dále řešitel připraví výstavu „Půlstoletí perzekuce selského stavu“ (NZM, putovní podoba) a menší expozici k perzekuci poslanců Ústavodárného Národního shromáždění ČSR. Plánovány jsou dvě studie k tématům připravovaných konferencí, které spolupořádá Ústav, přednášky a různá vystoupení pro veřejnost a školy.

Výstup

Rokoský, Jaroslav: monografie „Útěk z Leopoldova“; rukopis

Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)

Vedoucí projektu: Petr Blažek	Další členové projektového týmu: –	Doba realizace: 2015–2017
-------------------------------	------------------------------------	---------------------------

Popis

Hlavní náplní projektu je historický výzkum případů sebeupálení v sovětském bloku, které se objevily na konci šedesátých let v reakci na srpnovou okupaci Československa a nastupující „normalizaci“.

Živé pochodně, jak se někteří protestující sami nazvali ve svých posledních dopisech, přebíraly šokující formu radikálního politického protestu z jiného kulturního okruhu (první velká vlna politicky motivovaných případů sebeupálení byla v roce 1963 zaznamenána mezi buddhisty v Jižním Vietnamu, odtud se záhy rozšířila do jiných prostředí, do současnosti jde odhadem o několik tisíc případů). Jedná se celkem o více než třicet případů sebeupálení, které byly zaznamenány nejen v Československu, ale také v řadě dalších států (některé z protestujících přímo inspiroval čin Jana Palacha).

Výzkum se zaměří na komparaci především zvolené strategie, ohlasů ve společnostech, postupu režimu a proměny paměťové kultury. Projekt představuje dokončení dlouholetého výzkumu navrhovatele, v jehož rámci byly poprvé využity také nově zpřístupněné dokumenty z dobového vyšetřování.

Hlavním výstupem bude monografie, v níž budou případy sebeupálení v sovětském bloku představeny v kontextu ostatních vln této formy radikálního politického protestu ve světě.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

V roce 2016 bude projekt pokračovat podle schváleného celkového projektového návrhu. Archivní výzkum se zaměří na případy sebeupálení v Československu a na Ukrajině. Výstupem budou historické studie, přednášky a semináře o těchto kauzách (následovníci Jana Palacha v ČSSR, Sandor Bauer). Vedle projektu bude práce zaměřena na doplnění a úpravu překladu knihy o Polsko-československé solidaritě. Bude dokončena práce na výstavě o kolektivizaci Československa v NZM.

Výstup

Blažek, Petr: studie a edice dokumentů o Vasylu Makuchovi, PaD, č. 1/ 2016 (společně s Ritou Kindlerovou)

Blažek, Petr: studie do PaD o případu sebeupálení Sandora Bauera v Budapešti

Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968

Vedoucí projektu: Jan Cholínský	Další členové projektového týmu: František Stárek	Doba realizace: 2015–2017
---------------------------------	---	---------------------------

Popis

Projekt je zaměřen na výzkum politických a publicistických aktivit českých exulantů a exilových skupin v letech 1948–1968. Primárně se bude zabývat činností nejvýznamnějších skupin (Český národní výbor, Sdružení českých demokratických federalistů, České křesťansko-demokratické hnutí, Sdružení československých exulantů v Chicagu), stojících v období 1948–1968 v opozici k Radě svobodného Československa, resp. ke strategii tzv. gradualismu, a nejdůležitějšími představiteli a periodiky tohoto exilového okruhu. Sekundárně zmapuje souvislosti exilového vývoje s událostmi předcházejícími nastolení komunistické diktatury v Československu v únoru 1948, paralelní vývoj a situaci ve slovenském exilu a kontext aktivit exulantů s mezinárodněpolitickou situací. V teoretické rovině budou v rámci projektu vymezeny základní metodologické zásady výzkumu exilové problematiky včetně zdůvodnění užívaných pojmů.

Projekt v roce 2016 – plánované kroky a výstupy

Analýza obsahu vybraných periodik, výběr a přepisy nejdůležitějších textů (Český boj, Národ, Bohemia,

Rozpravy).

Analýza obsahu vybraných periodik, výběr a přepisy nejdůležitějších textů (Svobodný zítřek, Čechoslovák, Hlas Československa, Tribuna, Modrá revue, Zpravodaj, Svědectví).

Výstup

Přepis rozhovorů a doplnění úvodním textem a fotopřílohou:

a) s exulantkou a politickou vězeňkyní Bedřiškou Hoffmanovou;

b) s disidentkou a spisovatelkou Evou Štolbovou – příprava k publikování pro PaD, případně jiné periodikum.

Rukopis druhé části populárně-naučné studie „Bořitelé nenormalizace – Karel Kryl“ (volně navazující na „Bořitelé nenormalizace – Ivan Martin Jirous“ z roku 2014).

Rukopis doprovodného úvodního textu, redakční zpracování přepisů a odevzdání rozhovorů „Antologie české exilové politické publicistiky opoziční vůči RSČ z let 1948–1956“ k tisku

Rukopis doprovodného textu, redakční zpracování přepisů a odevzdání „Antologie české exilové politické publicistiky opoziční vůči RSČ z let 1957–1968“ k tisku.

Výběr a zajištění přepisů řešitelovy osobní korespondence a rozhovorů s exulanty z let 1997–2015 pro připravovaný sborník (prof. Josef Kalvoda, prof. Radko Klein Jánský, prof. Libor Brom, Jaroslav Vrzala, Stanislav Berton, Karel Halla, Stanislav Ausky, Bedřiška Hoffmanová, prof. Karel Mácha, Zbyněk Ludvík, MUDr. Otakar Zoufalý, dr. Kamil Škápa atd.)

Redakce, úvodní text a poznámkový aparát přepisů řešitelovy korespondence a rozhovorů s exulanty. Odevzdání k vydání jako sborník textů „Dialogy s exulanty. Komentovaný výběr z dopisů a přepisů rozhovorů z let 1997–2015“

III. Vzdělávací projekty

Dějepis pro 21. století – provoz

Vedoucí projektu: Vojtěch Ripka	Další členové projektového týmu: Jaroslav Najbert, Kamil Činátl, Jaroslav Pinkas, Čeněk Pýcha, Karina Hoření, Tereza Hannemann	Doba realizace: od r. 2016
---------------------------------	--	----------------------------

Popis

Projekt navazuje na dlouhodobé aktivity Skupiny vzdělávání Ústavu a souvisejícího projektu D21. Jedná se zejména o semináře pro učitele, přednášky pro veřejnost, workshopy pro školy, spolupráci s institucemi a správu

vzdělávacího webu D21. Tyto aktivity se zhodnocují především z dlouhodobé perspektivy a projekt zajišťuje jejich trvání a další udržitelnost.

Projekt obsahuje technické, organizační a prováděcí prvky v takové kombinaci, která zaručuje uvážlivou a efektivní činnost. Část aktivit má především podpůrný charakter. Vzhledem k tomu, že tyto aktivity podmiňují další dynamický rozvoj vzdělávací činnosti, jsou uvedeny samostatně:

KA01: Vztahy se školami a vzdělávacími institucemi

Systematické vztahy se školami mají pouze příslušné fakulty vysokých škol věnující se přípravě nových učitelů (tzv. fakultní školy), i v takovém případě se ovšem tyto vztahy omezují především na reflexi provozu, nikoli na rozvoj inovativních metod. Model pilotujících učitelů umožňuje vykročit z provozu směrem k inovacím, vedle reflexe stávajícího stavu chce rozvíjet i podněty k jeho zlepšení. Plánovaný a od roku 2015 rozvíjený databázový adresář by mohl výrazně zefektivnit dosavadní praxi propagace a rovněž přispět k lépe cílenému obsahu seminářů.

KA02: Rozvoj webového portálu D21

Portál staví na metodických principech, které zprostředkovává skrze metodiky postavené na konkrétním materiálu a také jejich přímou reflexí v metodických částech webu. Klíčovým tématem však není obsah výuky, ale její metoda. Zároveň portál integruje výstupy jiných aktivit projektu a směřuje k plynulému nahrazení obsahově zaměřené vzdělávací sekce www.ustrcr.cz. Web nebude poskytovat kompletní zpravodajský servis z oblasti didaktiky dějepisu (jak to dělají např. Modernidejiny.cz), bude spíše platformou pro rozvoj metodické diskuse a ke sdílení zkušeností. Má rovněž potenciál podpořit snahy o posílení vztahů se školami. Slouží zároveň jako platforma pro rozvoj dalších digitálních aplikací.

KA03: Základní semináře pro učitele

Prezenční semináře pro učitele v oblasti soudobých dějin poskytuje standardně několik neziskových organizací (Pant, Člověk v tísni). S postupným ukončováním projektů v rámci OPVK (2013, 2014) se ovšem jejich frekvence snižuje. V roce 2015, kdy už nepoběží žádné programy OPVK v oblasti vzdělávání soudobých dějin, lze předpokládat, že nabídka seminářů bude opět minimální.

Výstup

Pinkas, Jaroslav – Pýcha, Čeněk: rozvoj webu dejepis21.cz; didaktika: náměty, rozvoj databáze normalizace: texty, karikatury, fotografie, skeny

Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem		
Vedoucí projektu: Jaroslav Pinkas	Další členové projektového týmu: Jaroslav Najbert, Kamil Činátl, Vojtěch Ripka, Čeněk Pýcha, Karina Hoření	Doba realizace: 2015–2016
<p>Popis</p> <p>Projekt se realizuje formou několika klíčových aktivit, jež všechny spojuje společný cíl – ovlivnění postojů učitelů, vývoj nových metod výuky a jejich implementace do školní praxe. Jednotlivé aktivity se různorodým způsobem zaměřují na kultivaci historické kultury a rozvoj souvisejících dovedností. Primární cílovou skupinu představují učitelé dějepisu a příbuzných společenskovědních předmětů a žáci, sekundárně se projekt zaměřuje na dějiny ve veřejném prostoru a šířeji pojaté občanské vzdělávání.</p> <p>1. Klíčová aktivita 1 (KA01): Komunitní vzdělávání</p> <p>Komunitní vzdělávání se zaměřuje na propojení školního vzdělávání o soudobých dějinách s občanským vzděláváním. Klade důraz na komunitní rozměr školní výuky, tedy zacílení zájmu (aktivit škol) na lokální historii s cílem reflektovat místní témata a problémy. Pracovníci Ústavu nejprve vytvoří spolu se spolupracujícími pedagogy pilotní projekty, v nichž aplikují obecné metodologické inspirace a doporučení na konkrétní místní podmínky. Výstupy těchto „pilotů“ jsou pak prezentovány širší školní veřejnosti.</p> <p>V rámci projektu jsou plánovány jednorázové přednášky pro žáky, semináře pro pilotující učitele, semináře pro veřejnost, v nichž se prezentují výsledky pilotujících škol, filmová a divadelní představení a workshopy a další aktivity.</p> <p>Vedle škol budou do projektu přizvány místní vzdělávací a kulturní instituce (muzea, knihovny, památníky atp.), které budou moci spolu se školami vytvářet projekty reagující na místní poptávku. Za pilotní aktivitu považujeme ve spolupráci s národním parkem Podýjí projekt Železná opona.</p> <p>2. Klíčová aktivita 2 (KA02): Rozvoj digitálních technologií ve výuce soudobých dějin</p> <p>Aktivita se zaměřuje na zpřístupňování různých forem digitálních technologií využitelných pro výuku soudobých dějin. V první fázi nepředpokládáme vlastní vývoj, ale adaptace vlastních i stávajících volně dostupných produktů. Hlavním předmětem zájmu budou počítačové hry a simulace.</p> <p>V rámci této aktivity se předpokládá didaktická reflexe těchto technologií a následně jejich popularizace směrem ke školní veřejnosti. Budeme též adaptovat některé stávající programy pro použití na interaktivních tabulích. Digitální technologie umožní zefektivnit i práci na dalších klíčových aktivitách</p>		

projektu. Zejména komunitní vzdělávání (KA01) může do jisté míry stavět na digitálním prostředí, a usnadnit tak prezentaci výstupů.

3. Klíčová aktivita 3 (KA03): Rozvoj programu „Národní identity ve škole“ a ostatních e-learningových kurzů
Program „Národní identity ve škole“ se zaměřuje na podporu pluralitního myšlení učitelů ZŠ a SŠ všech aprobací, podporu ideálů tolerance a demokracie. Jádrem aktivity spočívá v rozvoji stávajícího kurzu „Národní identity ve škole“ formou další pilotáže na školách, a jeho inovací. Plánujeme i další, rozsahem spíše drobnější e-learningové kurzy. Na program bude spolupracovat řada dalších vzdělávacích a výzkumných institucí. Pro prosazení aktivity je zásadní součinnost s vedením Ústavu (vyjednávání o participaci státní správy a samosprávy).
4. Klíčová aktivita 4 (KA04): Semináře pro učitele ve spolupráci s NIDV
Na základě dvoustranné smlouvy proběhne ve školících střediscích NIDV 8 metodicky orientovaných seminářů o výuce soudobých dějin. Cílovou skupinou jsou především učitelé na středních odborných školách a učilištích. V rámci této aktivity proběhne také několik sociologických šetření formou Focus groups zaměřených na poměry výuky dějepisu na SOŠ a SOU a na identifikaci jejich potřeb.
5. Klíčová aktivita 5 (KA05): Dějepisné sešity: historická dílna
Klíčovým výstupem této aktivity je dějepisný sešit určený pro devátý ročník ZŠ. Jedná se o tematicky sevřený soubor pramenů, jež jsou didakticky upraveny a zaměřují se na konkrétní dějepisné téma v návaznosti na kurikulum. Projekt se soustředí na vývoj a testování specifického žánru didaktiky dějepisu. Sešity mají zohlednit didaktické trendy v pojetí učebnicového textu, jenž se rozšířil v zahraničí. Základní inovace spočívá v důrazu na analytickou část (tedy na didakticky upravené prameny). Projekt předpokládá vytvoření širší skupiny institucí a odborníků, kteří by na projektu participovali.

Výstup

Hoření, Karina – Pýcha Čeněk: odborný článek reflektující zkušenosti ze seminářů Historické dílny; rukopis

Najbert, Jaroslav: „Liberec - česko-slovenský seminář“, článek o výuce konfliktních vzpomínkových témat (železná opona); rukopis

Pýcha, Čeněk: odborný článek reflektující zkušenosti ze seminářů Historické dílny „Stopy paměti v českých městech“; rukopis

Činátl, Kamil – Najbert, Jaroslav – Mervart Jan: „Antologie normalizace“; rukopis

Činátl, Kamil – Pýcha, Čeněk: „Dějepisné sešity I“ (Příběhy silných osobností, badatelský přístup – Toufar)

Činátl, Kamil – Pýcha, Čeněk: „Dějepisné sešity II“ (Příběhy silných osobností, badatelský přístup – Fučík)

Činátl, Kamil – Pýcha, Čeněk: „Dějepisné sešity III“ (Příběhy silných osobností, badatelský přístup – Palach)
Najbert, Jaroslav: „Metodické náměty z projektových aktivit pro web D21“
Pinkas, Jaroslav – Činátl, Kamil – Hannemann, Tereza – Hoření, Karina – Pýcha, Čeněk – Ripka, Vojtěch:
Elektronická aplikace pro práci s prameny v terénu – prototyp. Vývoj aplikace pro tvořivou práci s prameny v terénu je zaměřen na zhodnocení práce v Historických dílnách v Ústavem řešeném projektu „Historie a média/Média a historie“.
Ripka, Vojtěch – Pinkas, Jaroslav – Hoření, Karina: „Třetí odboj v didaktické perspektivě“; vzdělávací materiály do vznikající publikace

7.2. Ediční plán

Periodika

1–4) **Paměť a dějiny 1–4/2016**

Předpoklad vydání: březen, červen, září, prosinec 2016

5–6) **Securitas Imperii I–II/2016**

Předpoklad vydání: květen, listopad 2016

7) **Behind the Iron Curtain Vol. 4**

Předpoklad vydání: listopad 2016

Monografie a kolektivní monografie

8) **KOL. AUT.: Film a dějiny V**

Kolektivní monografie

Projekt: Film a dějiny, totalita a propaganda

Stručná anotace: Kolektivní monografie se zabývá vztahem politiky a filmu/televize v době tzv. přestavby v Československu, ale i v Sovětském svazu (východním bloku), konkrétně úlohou a fungováním audiovizuálních masmédií po roce 1985, významnými tematickými, programovými, organizačními a jinými změnami, „přestavbami“, které v daném období (ne)nastaly, příslušnými filmovými a televizními reprezentacemi, tehdejší distribucí a recepcí zahraničních (zvláště sovětských) snímků.

Termín odevzdání: duben 2016

Publikace vyjde v koedici s nakladatelstvím Casablanca.

9) **KOL. AUT.: Československo v letech 1963–1967**

Kolektivní monografie

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Kolektivní monografie je komplexně zaměřena na dějiny Československa na přelomu první a druhé poloviny šedesátých let minulého století. Tematicky pokrývá celou řadu oblastí života tehdejší československé společnosti (církev, bezpečnostní aparát, kultura atd.).

Termín odevzdání: odevzdáno

Publikace vyjde v koedici s Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích.

10) **KOL. AUT.: Život na hranicích 1945/1948–1989**

Kolektivní monografie

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Publikace se věnuje problematice života na hranicích v letech 1945–1989. Jednotlivé studie budou věnovány ostraze státní hranice a jejím obětem, každodennímu životu v blízkosti hranic a příhraničnímu styku. Tato problematika bude reflektována i z hlediska možného didaktického využití. Opomenuta nebude ani reflexe tématu ve filmu.

Termín odevzdání: duben 2016

Publikace vyjde v koedici s Technickou univerzitou v Liberci.

11) **KOLÁŘ, Petr – PULMANN, Michal: Výbor z textů o normalizaci**

Kolektivní monografie

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Publikace je výběrem odborných textů a esejů obou autorů na téma normalizace. Jedná se o texty publikované v zahraničí i v Česku. Autorský výběr je koncipován tak, aby téma normalizace specifickým způsobem strukturoval. Cílem publikace je podat koncentrovaný příspěvek do diskuse o nadále velmi diskutovaném a živém tématu normalizace.

Termín odevzdání: odevzdáno

12) **KOL. AUT.: Církev za totality – lidé a místa. Ke 100. výročí narození opata Heřmana Josefa Tyla**

Kolektivní monografie

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Publikace je koncipována jako široké panorama života církve, duchovních, řeholníků věřících za totality s akcentem nejen na odpor a perzekuci osob, ale též na rány, které režim zasadil sakrálním památkám.

Termín odevzdání: odevzdáno, rukopis je recenzován

13) URBAN, Jiří: Sociální recepce kolektivizace venkova v horním Polabí: od fenoménů k aktérům a jejich motivacím.

Monografie

Projekt: Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua

Stručná anotace: Autor zpracovává téma kolektivizace venkova v regionálním rozměru horního Polabí. V odpovědi na základní otázku sociální recepce autor orientuje výzkum na fenomén odporu, fenomén spolupráce a fenomén dobrovolnosti. Téma nahlíží ze sociohistorického hlediska společenských struktur a z mikrohistorické perspektivy. V řešení otázek výzkumu postupuje od fenoménů přes projevy k aktérům a jejich motivacím. Analyzuje, jakým způsobem byla myšlenka kolektivizace v letech 1949–1953 ve společnosti přijímána, jaké reakce kolektivizační úsilí vyvolávalo, jaké pohnutky, motivace a okolnosti rozhodování stály za těmito reakcemi a jaké sociální souvislosti, vazby, vztahy a vzorce chování se skrývaly za konkrétním jednáním aktérů zkoumaných jevů.

Termín odevzdání: odevzdáno, rukopis je recenzován

Překlady

14) KAMIŃSKI, Łukasz – BLAŽEK, Petr – MAJEWSKI, Grzegorz: Ponad granicami. Historia Solidarności Polsko-Czechosłowackiej. ATUT, Wrocław 2009

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Monografie o československo-polské solidaritě. Zabývá se mimořádnou kapitolou z dějin opozičního hnutí v komunistickém Československu i Polsku, kdy docházelo od konce 70. let k řadě velmi podnětných setkání, které postupem času nabíraly velmi organizovanou podobu.

15) VALENTA, Martin: Revoluce na pořadu dne

Překlad monografie do německého jazyka

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Práce ozřejmuje teoretické kořeny západního a zejména západoněmeckého hnutí roku 1968. Využívá k tomu receptivní analýzu kritické teorie Frankfurtské školy, jejíž neomarxismus ovlivnil povahu západního roku 1968 a z něho vzešlá politická a sociální hnutí. Nabízí pro českého čtenáře ojedinělý vhled do problematiky západního neomarxismu a jeho vlivu na společnost a politiku na západní straně železné opony. Publikace vyjde v koedici s Europäischer Universitätsverlag GmbH.

16) **PAZDERKA, Josef (ed.): Invaze 1968. Ruský pohled**

Překlad monografie do anglického jazyka

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Kniha představuje první pokus o ucelenější náhled na ruské vnímání pražského jara a okupace roku 1968. Představuje sovětské novináře, kteří podporovali změny v tehdejší ČSSR a následně za svůj postoj zaplatili deportací a ztrátou zaměstnání. Nahlíží i na sovětské vojáky, kteří přijeli do Československa, a v rozhovorech s nimi a v dalších textech vykresluje jejich vnitřní svět i mohutnou mašinerii sovětské propagandy. Publikace vyjde v koedici s Harvard University Press.

17) **FRISCHEROVÁ, Helena a kol. – BABKA, Lukáš (ed.): Dny života**

Paměti, překlad z ruštiny

Projekt: mimoprojektová činnost

Stručná anotace: Publikace obsahující dva vzpomínkové texty bývalých vězeňkyň Gulagu. Jednou z autorek je Chella Frišer (1906–1984). Ve skutečnosti se jmenovala Helena Frischerová (rozená Glassová, rodačka z Brna) a šlo o manželku ing. Abrahama Frischera. A co je podstatné pro českého čtenáře – tito manželé, kteří se stýkali s mnoha českými levicovými intelektuály a umělci, vycestovali ve 30. letech do SSSR. Díky přátelství s Jiřím Weilem se stali předobrazy hlavních hrdinů jeho románu „Moskva – Hranice“, Roberta a Ri Gustavovny. O významu knihy pro českou literární kulturu 20. století není třeba se rozepisovat. Osud obou manželů byl dlouhá léta prakticky neznámý, dokonce i v nedávno vydané knize „Mrazilo – tálo (o Jiřím Weilovi)“ uvádí autorka úvodu řadu nepřesností. Helena Frischerová byla vězněna v letech 1937–1947, pak žila 10 let ve vyhnanství. Na své české kořeny nikdy nezapomněla, její vzpomínkový text, byť je soustředěn na období věznění, je reminiscencemi na české kořeny bohatě protkaný.

Publikace vyjde v koedici s nakladatelstvím Academia.

Sborníky

18) Reflexe undergroundu

Sborník z mezinárodní konference

Projekt: Underground v regionech

Stručná anotace: Sborník z mezinárodní konference „Reflexe undergroundu“, kterou 22. září 2015 uspořádal Ústav společně s Knihovnou Václava Havla, představuje příspěvky nejen předních odborníků na dané téma, ale i přímých účastníků tehdejších událostí. Jednotlivé texty zabírají dějinné období od protoundergroundu (polovina 60. let) do svobodných 90. let 20. století. Nechybí zpracování událostí utvářejících podzemní společenství, osobní reflexe, pohled na mocenský aparát či výrazné osobnosti subkultury.

Termín odevzdání: duben 2016

Učebnice, příručky

19) ČINÁTL, Kamil – PÝCHA, Čeněk: Dějepisný sešit z historických dílen I.

Učební pomůcka

Projekt: Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem

Stručná anotace: Jedná se o materiály na podporu výuky soudobých dějin na školách, které jsou určeny přímo žákům. Atraktivní formou komiksu přibližují výrazné příběhy (např. Josef Toufar, Julius Fučík) a provazují komiksové vyprávění s úkoly, které se zaměřují na práci s prameny. V rámci dějepisných sešitů se vytvářejí a testují postupy pro další vzdělávací aplikace.

Termín odevzdání: leden 2016

20) PINKAS, Jaroslav – HOŘENÍ, Karin – RIPKA, Vojtěch: Třetí odboj v didaktické perspektivě

Učebnice

Projekt: Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem

Stručná anotace: Fenomén protikomunistické rezistence v padesátých letech je stále předmětem odborné diskuse. I z toho důvodu se mu učitelé na základních a středních školách často vyhýbají. Připravovaná publikace

se pokusí přístupnou a populární formou zakotvit tento fenomén v soudobé teorii společenských věd a přinést několik modelových příkladů, které mohou učitelé ve své praxi využít.

Termín odevzdání: březen 2016

21) **Perzekuce selského stavu**

Katalog výstavy

Projekt: Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem

Stručná anotace: Katalog výstavy, která připomene změny v postavení sedláků a ve vývoji soukromého hospodaření především ve 20. století. Jejím stěžejním tématem budou hospodářské a politické represe proti sedlákům za Protektorátu Čechy a Morava a během komunistického režimu. Sedláci byli zbaveni majetku, vystěhováni, nuceni vykonávat podřadnou práci a rozličnými způsoby diskriminováni. Komunistická zemědělská politika zničila tradiční český venkov. Výstava věcně a kriticky připomene osud selského stavu.

Předpoklad vydání: duben 2016

22) **katalog publikací ÚSTR 2008–2016**

Stručná anotace: Aktualizovaný katalog publikací pro prezentaci činnosti Ústavu především na veletrhu Svět knihy

Předpoklad vydání: květen 2016

Edice dokumentů

23) **VODIČKOVÁ, Stanislava: Ohlasy perzekuce katolické církve v Československu na vlnách Vatikánského rozhlasu**

Projekt: Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)

Stručná anotace: Edice vybraných dokumentů, která obsahuje relace věnované perzekuci katolické církve v Československu (1950–1958 – pontifikát Pia XII.).

Termín odevzdání: odevzdáno

24) **BORÁK, Mečislav: Česká operace a její následky**

Projekt: Čechoslováci v Gulagu

Stručná anotace: Edice dokumentů přinese na základě pramenů pocházejících především z činnosti ukrajinské NKVD svědectví o perzekuci československých občanů v letech 1937–1941 na Ukrajině. Publikace vznikne ve spolupráci ÚSTR/ABS a SBU Ukrajiny.

Termín odevzdání: odevzdáno

25) VALIŠ, Zdeněk (ed.): Velitelství osvobozeného území

Projekt: Čechoslováci v Gulagu

Anotace: Edice dokumentů popisující chování sovětské armády na osvobozeném území Československa.

Termín odevzdání: odevzdáno, rukopis je recenzován

26) CHOLÍNSKÝ, Jan: Antologie publicistických textů českých exilových periodik 1948–1968, I. část

Projekt: Český exilový politický aktivismus a politická publicistika mimo Radu svobodného Československa v letech 1948–1968

Stručná anotace: První část výběru publicistických textů z českých exilových periodik z období 1948–1968 bude zaměřena na periodika opozice proti Radě svobodného Československa, tj. londýnský Národ, londýnský Český boj, mnichovskou Bohemii, bruselské Rozpravy, rotterdamskou Modrou revue a chicagský Zpravodaj. Jde o přepisy textů doplněné úvodním textem a vysvětlujícími poznámkami.

Termín odevzdání: březen 2016

27) BLAŽEK, Petr: Akce „Sever“

Projekt: Protikomunistický (třetí) odboj

Anotace: Hlavním tématem kritické edice archivních dokumentů bude jedna z největších celostátních akcí bezpečnostního aparátu komunistického režimu v Československu. V jejím rámci vybrané složky ministerstva vnitra od května 1981 do června 1984 sledovaly krizovou situaci v sousedním Polsku, monitorovaly činnost Nezávislého odborového svazu Solidarita a polských opozičních skupin, názory polských i domácích občanů a organizovaly řadu operací na podporu „marxisticko-leninských sil v Polsku“, včetně výjezdů značného množství tajných spolupracovníků StB do sousedního státu. Základem edice budou přepisy dokumentů uložených v ABS ve fondu A 36 (X. správa SNB).

Termín odevzdání: odevzdáno, rukopis je recenzován